

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Radio Valon vaikutuksia kehitysvammaisten
osallisuuden edistämiseksi**

Marjut Ikäheimonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

04 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Marjut Ikäheimonen	Sivumäärä 43 ja 2 liitesivua
Työn nimi Radio Valon vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi	
Ohjaava(t) opettaja(t) Ruut Kaukinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Radio Valo–projekti, Markus Vähälä	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella Radio Valo-projektin vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi ja lisätä tietoa kehitysvammaisten aseman vahvistamisesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Vammaistutkimus on monilta osin hyvin tiedepainotteista, joten on hyödyllistä kohdistaa tutkimuksia ihmisläheisimmiksi ja selkeämmin ymmärrettäviksi. Yhteisöpedagogin laaja näkemys ja osaaminen antaa hyvän pohjan kehittää kehitysvammaisten palveluita, sekä vahvistaa osallisuutta.</p> <p>Opinnäytetyöni tilaajana toimi Radio Valo–projekti, jonka tavoitteena on kehitysvammaisten mediatoiminnan tukeminen Suomessa. Tilaajan toiveena oli opinnäytetyöni avulla tuottaa heille arviointiohje, jossa kuvataan arviointimenetelmiä ja esitellään vuoden 2015 tulokset. Radio Valo–projektin rahoittaja RAY vaatii projektin arvioinnilta lähinnä taloudellisia lukuja, mutta projektin vaikutukset on hyvä tuoda näkyväksi laajemmin.</p> <p>Käytin työssäni kehittämistyön menetelmänä arviointia ja aineiston keräämiseksi olen käyttänyt niin laadullisia kuin myös määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Olen kerännyt aineistoa Radio Valo –projektin verkostolta, työntekijöiltä, mediatyöpajan kehitysvammaisilta pajalaisilta ja lisäksi tehnyt mediaseurantaa Radio Valo –projektin näkyvyydestä ja tarkastellut radiovalo.fi julkaisukanavan kävijöiden käyttäytymistä.</p> <p>Opinnäytetyöni tuottamien tuloksien valossa voin todeta, että Radio Valo –projektin avulla on pystytty mahdollistamaan muutoksia kehitysvammaisten palveluissa, lisätty kehitysvammaisten osallisuutta, parannettu Suomen media-alan verkostoja ja saatu levitettyä tietoa kehitysvammaisten asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Kehitysvammaisten kokevat myös itse osallisuutta mediatyöpajassa työskennellessään ja saavat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin tasavertaisesti.</p> <p>Radio Valo –projekti voi käyttää opinnäytetyötäni projektin arvioimiseen ja arvioinnin kehittämiseen. Projektilla on mahdollisuuksia tuottaa vielä parempia tuloksia ja parantaa kehitysvammaisten mahdollisuuksia media-alalla. Lisäksi opinnäytetyöni lisää tietoa yleisesti kehitysvammaisten asemasta Suomessa ja näyttää uudenlaisen näkökulman tarjota ja kehittää kehitysvammaisten palveluja.</p>	
Asiasanat Kehitysvammaisuus, kehitysvammaisten osallisuus, osallisuuden arviointi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Marjut Ikäheimonen	Number of Pages 43+2
Title Radio Valo-project influences to increase participation of people with disabilities	
Supervisor(s) Ruut Kaukinen	
Subscriber and/or Mentor Radio Valo-project, Markus Vähälä	
Abstract <p>Aim of this thesis is to examine Radio Valo-project effects to increase participation of people with disabilities and add knowledge about strengthening their role in Finnish society. Research information of people with disabilities is often scientific oriented so it is useful to aim research more humane and easier to understand. Community educator's wide vision and expertise provides good basis to develop services and strengthen participation for people with disabilities.</p> <p>This thesis was ordered by Radio Valo-project which aim is to support media operations for people with disabilities in Finland. The subscriber was hoping thesis to produce assessment guideline that describes different methods of evaluation and presents 2015 results. Radio Valo-project is funded by RAY. RAY as funder mainly requires financial figures from project, but impacts of the project is good to present more widely.</p> <p>Thesis used evaluation as method for development work and collection of the content was made by using both qualitative and quantitative research methods. Mainly data was collected from employees, Radio Valo-partners and from people with disabilities that are working in the media workshop. Other source was Google Analytics which gave information of Radio Valo-project's visibility and domain (radiovalo.fi) visitor's behavior.</p> <p>The results of thesis show that Radio Valo-project has made changes in services of people with disabilities possible. The project has increased participation of people with disabilities, improved networks of Finnish media industry and spread information about people with disabilities status in the Finnish society. People with disabilities also feel involvement while working in media workshop and they can influence matters concerning themselves equally.</p> <p>Radio Valo-project can use thesis for project evaluation and development. The project has potential to produce even better results and improve people with disabilities opportunities in media industry. In addition to that, the thesis gives more information about general status of people with disabilities in Finland and shows new perspective to provide and develop services for them.</p>	
Keywords People with disabilities, participation, evaluation of the participation	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Opinnäytetyön tarve	5
1.2 Radio Valo -projekti	8
2 KEHITYSVAMMAISTEN OSALLISUUDEN VAHVISTAMINEN	9
2.1 Kehitysvammaisen Suomessa	11
2.2 Kehitysvammaisten osallisuus	14
2.3 Osallisuutta edistävien vaikutuksien arviointi	16
3 TYÖN TOTEUTUS	19
3.1 Muovailuvahahaastattelu	21
3.2 Asiantuntijahaastattelu	23
3.3 Kyselylomakkeet	25
3.4 Facebook-sivun ja radiovalo.fi – julkaisukanavan kävijäkartoitus	27
4 TYÖN TULOKSET	29
4.1 Radio Valo osallisuuden edistäjänä	30
4.2 Mahdollisuuksia osallisuuden edistämiseksi	33
5 ARVIOINTIOHJE OPINNÄYTETYÖN TUOTOKSENA	35
6 LOPUKSI	36
6.1 Johtopäätökset	37
6.2 Opinnäytetyön onnistumisen arviointi	39
LÄHTEET	42
LIITTEET	44
Liite 1 Muovailuvahahaastattelun ohje	44
Liite 2 Arvioijan muistilista	45

1 JOHDANTO

Tulet kohtaamaan kehitysvammaisia elämäsi aikana usean kerran. Ehkä tv:ssä, urheilukilpailuissa, kaupassa, työpaikallasi tai radiossa. Miten suhtaudut? Suljetko silmäsi vai kohtaat kehitysvammaisen kanssasi tasavertaisena? Aina yhteiskunta ei kohtele kehitysvammaisia ihmisoikeuksia noudattaen, mutta onneksi on asioita, ihmisiä, palveluita ja projekteja, jotka edistävät kehitysvammaisten osallisuutta. Kehitysvammaisten asema on muuttunut paremmaksi suomalaisessa yhteiskunnassa, mutta heidän osallisuuden edistämiseksi on vielä paljon tehtävissä. Opinnäytetyöni tarkastelee Radio Valo–projektin vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi. Pysin tuomaan näkyväksi Radio Valo–projektin toiminnan tuloksellisuuden sosiaalisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Jos projektin tavoitteet täyttyvät, pystytään tekemään näkyväksi se, että suomalaisten kehitysvammaisten osallisuuden mahdollisuuksia on kehitetty ja heidän elämään on lisätty tukea. Mahdollisuuksien ja lisääntyvän tuen kautta kehitysvammaisten osallisuus vahvistuu suomalaisessa yhteiskunnassa. Opinnäytetyöni tuottaa tilaajalle, Radio Valo–projektille, arviointiohjeen, mikä on yhteenveto aineistonkeruumenetelmistä ja niiden tuottamista tuloksista. Lisäksi arviointiohjeessa on projektia hyödyttäviä kehittämissideoita. Projektiarvioinnilla on selkeä tarve, ja se kuuluu olennaisena osana projektin kulkua.

1.1 Opinnäytetyön tarve

Radio Valo–projektin arviointista on hyötyä toiminnan kehittämiseksi sekä rahoittajalle. Opinnäytetyölläni haluan osoittaa kehitysvammaisten osallisuuden edistämisen keinoja sekä tarkastella minkälaisia vaikutuksia ja vaikuttavuutta Radio Valon toiminnalla on suomalaisille kehitysvammaisille. Voiko Radio Valo–projektin kaltaisella toiminnalla olla enemmän vaikuttavuutta kehitysvammaisten ihmisten elämään kuin esimerkiksi toimintakeskuksilla, missä kehitysvammaiset tekevät linjatyöskentelynä ruuvien pussitusta?

Kehitysvammaisten parissa työskentelevien yhteisöpedagogien ja muiden ammattiryhmien kannattaa hyödyntää monipuolisia ja osallistavia työmuotoja. Yhteiskunnan kehittymisessä kannattaa ja täytyy pysyä mukana, ja kehittää palveluja nykypäiväisemmälle tasolle myös kehitysvammaisten parissa. On nähtävä mahdollisuuksia toimia ja ideoida uudenaikaisia palveluja, joista on oikeasti sisällöllistä hyötyä kehitysvammaisille. Yhteisöpedagogeilla on mielestäni erittäin hyvät valmiudet nähdä ja kehittää toimintaa paremmaksi. Peilaan Radio Valo–projektia ja omia kokemuksiani syventävän harjoittelun ajalta yhteiskunnalliseen kenttään ja opinnäytetyössäni tarkastelen yhtymäkohtia kehitysvammaisten palveluiden muutoksen tarpeista siihen miten Radio Valo –projekti on vastannut tähän haasteeseen muokata ja uudistaa kehitysvammaisten palveluita niin työ- ja päivätoiminnan osalta.

Opinnäytetyöni tavoitteena on lisätä tietoa mediatyöpajatyöskentelyn mahdollisuuksista vahvistaa kehitysvammaisten asemaa ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Opinnäytetyöni pyrkii avaamaan mitä kehitysvammaisuus tarkoittaa ja miten heidän osallisuutta voidaan vahvistaa. Lisäksi käsittelen osallisuuden arvioinnin mahdollisuuksia. Omat kokemukseni näkyvät jonkun verran opinnäytetyöni sisällössä. Radio Valo–projekti ja mediatyöpaja ovat toimineet harjoittelupaikkanani kolmeen kertaan ja olen työskennellyt kesän 2014 mediatyöpajan ohjaajana. Lisäksi olen opiskellut radiotoimittajaksi, joten pystyn havainnoimaan sitä, mitä mahdollisuuksia ja hyötyä kehitysvammaisille on olla mukana mediatoiminnassa. Haluan korostaa kehitysvammaisten omaa ääntä päästä vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Opinnäytetyössäni haluan myös tarkastella sitä, miten kehitysvammaiset pystyvät arvioimaan mediatyöpajatyömuodon tuomaa sisältöä heidän elämäänsä.

Ajankohtaisen ja merkittävän opinnäytetyöstäni tekee myös muutokset rahoittaja rintamalla. Vuonna 2017 Radio Valo–projektiakin rahoittava Raha-automaattiyhdistys tulee muuttumaan ja Suomeen tulee yksi rahapeliyhtiö kun Veikkaus, RAY ja Fintoto yhdistyvät. Minkälaisia tuloksia projektien täytyy pystyä todentamaan ja näyttämään rahoittajille tulevaisuudessa? Rahapelien tuotot suunnataan edelleen jatkossakin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, mutta muutoksia on varmasti tulossa. Radio Valo–projektin on jo nyt hyvä

valmistautua tulevaan muutokseen ja parantaa projektin arviointia, jotta jatkossakin Radio Valo–projektilla olisi vaikuttavuutta toimia suomalaisten kehitysvammaisten hyväksi. Opinnäytetyöni aineistoissa ja menetelmissä korostuu vahvasti se, että tuotan opinnäytetyölläni Radio Valo–projektille vuoden 2015 projektiarvioinnin ja sen tuottaman vastauksen kautta saan tuloksia, millä pystyn pohtimaan ja päättämään onko Radio Valo mediatyöpajan kaltaisella työ- ja päivätoiminnalla mahdollisuuksia ja merkitystä kehitysvammaisten osallisuuden vahvistamiseen.

Tämän opinnäytetyön kehittämisen menetelmänä toimi Radio Valo-projektin arviointi ja arvioinnin kehittäminen. Arviointi valikoitui menetelmäksi tilaajan toiveesta ja monipuolisilla menetelmillä sain aikaan tuloksia projektin onnistumisesta, mutta pystyin myös havainnoimaan projektin vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi. Arviointimenetelmiä pyrin valitsemaan monipuolisesti toteuttaessani opinnäytetyötäni ja projektin arviointia. Tärkeimpänä osana tarkastellessani Radio Valo–projektin menestystä on kehitysvammaisten palaute siitä miten Radio Valo on vaikuttanut heidän elämäänsä ja osallisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyössäni esittelen niitä menetelmiä joita olen käyttänyt aineiston keräämiseksi. Tilaajan vahva toive oli tuottaa projektiarviointi, joten menetelmissä korostuu ne toimenpiteet joilla olen saanut esille Radio Valo -projektin tuloksellisuutta. Menetelmistä saadut tulokset ovat esillä laajemmin opinnäytetyön tuotoksessa eli arviointiohjeessa, mutta opinnäytetyöhöni päätyvät ne tulokset joiden avulla pystyn tarkastelemaan Radio Valon vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi. Niiden tulosten kautta en pyri tuottamaan tilastollisesti yleistettävää tietoa vaan ymmärtämään yksittäisiä kokemuksia Radio Valo–projektin vaikutuksista kehitysvammaisten mediatyöpajalaisten elämään. Tällaisella tarkastelulla voidaan nostaa esille ihmisten kokemuksen laatu. (Vehmas, 2010,7.)

Yritysten ja yhdistyksien toiminnan taloudellisia vaikutuksia voidaan mitata tarkasti ja tulokset ovat helposti esiteltävissä. Taloudellisten vaikutusten näkyväksi tekeminen ei tuo esille toiminnan vaikutuksia sosiaalisesta eikä yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Vaikuttavuuden arviointia tehdään yleistyissä määrin järjestökentällä ja on noussut tarve osoittaa myös

sosiaalinen ja yhteiskunnallinen tulos jolloin tuloksia voidaan mitata kokonaisvaltaisesti (Björk, Siltanen, 2005, 2). Raha-automaattiyhdistys velvoittaa avustettavia projekteja raportoimaan tuloksista ja vaikutuksista kattavasti. Järjestöistä noin puolella on käytössään toiminnan arvioimiseksi laadittu selvä malli tai viitekehys. Itsearviointista koetaan olevan positiivista hyötyä järjestöille. Vaikka RAY vaatii vuosittain selvityksen taloudellisista luvuista, tulee muutoksia tuloksellisuuden ja vaikutusten raportointiin vuonna 2017. (RAY, 2013, 7-8.) Radio Valo–projekti haluaa raportoinnin tueksi löytää arviointikeinoja, miten rahoittajalle olisi jatkossa mahdollista todentaa projektin tuloksellisuus. RAY haluaa nähdä toiminnan tulokset monipuolisesti. Arviointia tehdessä peilasin RAY:n tukemille projekteille asettamia tavoitteita arvioinnista saamiini tuloksiin.

Radio Valo–projektin arviointia tehdessä otin huomioon kaikki osapuolet joihin projektilla on vaikutuksia. Opinnäytetyöni tuottama Radio Valo –projektin arviointi vuodelta 2015 osoittaa Radio Valon vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi, mutta myös projektin vaikutuksia on nähtävillä niin työntekijöiden, verkoston, rahoittajien kuin yhteiskunnan näkökulmasta. Raportoinnin muutokset saattavat näkyä jollain tapaa tulevina vuosina jatkorahoituksia hakiessa. Lisäksi on huomioitava se, että RAY tulee yhdistymään Veikkauksen ja Fintoton kanssa ja muodostaa yhden suuren rahapeliyhtiön. (Harala, 2015.) Muuttuuko rahoituksen hakeminen tai raportointi? Siitä huolimatta kehitysvammaiset tarvitsevat Radio Valon kaltaisia toimintamalleja ja niitä on kehitettävä.

1.2 Radio Valo -projekti

Opinnäytetyön tilaaja on Radio Valo–projekti. Kehitysvammaisten mediatoiminnan tukemiseen perustettu Radio Valo–projekti on toiminut Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) tukemana vuodesta 2010 lähtien. Nykyään Radio Valo–projekti saa toimintaansa RAY:ltä kohdennettua toiminta-avustusta ja rahoitus annetaan vuodeksi kerrallaan. Radio Valo–projektin toiminnan tavoitteena on tukea, kehittää ja muodostaa media-alan työ-, päivä- ja vapaa-ajan toimintaa kehitysvammaisille. Radio Valo auttaa kehitysvammaisia

tuottamaan media-alan tuotantoja, mitkä julkaistaan helppokäyttöisessä laillisessa julkaisualustassa www.radiovalo.fi, minkä ylläpitäjänä projekti toimii. Radio Valo–projekti järjestää koulutuksia, tiedottaa kehitysvammaisten media-alan toiminnasta ja koordinoi mediatoiminnasta kiinnostuneita kehitysvammaisia henkilöitä mukaan toimintaan sekä perustaa uusia media-alan Radio Valo toimituksia eri puolille Suomea.

Radio Valo –projektilla on kaksi palkattua työntekijää, projektipäällikkö ja projektityöntekijä. Projekti on osa Helsingin lyhytaikaiskoti ja työpaja Lyhty ry:n toimintaa. Lyhty ry on vuonna 1993 perustettu yleishyödyllinen voittoa tuottamaton yhdistys, joka tarjoaa noin sadalle kehitysvammaisille erilaisia asumis-, oppimis- ja työpajapalveluita. Yksi työpajoista Radio Valo mediatyöpaja toimii Radio Valo–projektin keskusasemana.

Lyhty ry:n eettisenä päämääränä on toimia kehitysvammaisen, hänen omaistensa ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi. Lyhty ry tutkii ja muuttaa toimintaansa eettisen tavoitteensa saavuttamiseksi ja on siten innovatiivisesti ja aktiivisesti mukana yhteiskunnan kehittämisessä. (Lyhty ry, 2016.)

2 KEHITYSVAMMAISTEN OSALLISUUDEN VAHVISTAMINEN

Suomessa kehitysvammaisia ihmisiä on noin 40 000 ja heille on tarjolla erilaisia työ- ja päivätoiminnan muotoja. Useimmissa tilanteissa toiminta on kunnan järjestämää toimintaa, mutta uudet toimintamuodot työtoiminnaksi ovat vallanneet jalansijaa kehitysvammaisten palveluiden keskuudessa. Kaikelle toiminnalle pitäisi olla yhteistä se, että toiminta palvelee kehitysvammaisen ihmisen elämää parhaalla mahdollisella tavalla, ottaen hänet huomioon tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Radio Valo–projektin ja koko Lyhty ry:n toiminta on mielestäni uudenlaista ja avarakatseista palveluntuotantoa kehitysvammaisille, mutta Suomessa on mielestäni vielä paljon epäkohtia kehitysvammaisten palvelujen tuotannossa.

Kehitysvammaisen asema on vaihdellut yhteiskunnassa. Heihin on suhtauduttu säälien sekä holhottu jopa tuomittu. Nykyään onneksi vaalitaan tasa-arvoisuutta. 1950-luvun lopulla kehitysvammaisille rakennettiin laitoksia ja niitä pidettiin turvallisina elinympäristöinä. Vammaiset olivat laitoksissa poissa muiden ihmisten keskeltä eli heidät ”eristettiin” yhteiskunnasta. Yhteiskunta polki muutenkin vammaisten asemaa. Kehitysvammalaki valmistui 1970-luvun loppupuolella ja avohuollon palveluita tuli laitospalveluiden lisäksi. Vasta vuonna 1985 peruskouluihin tuli osaksi kehitysvammaisten opetus ja viiden vuoden jälkeen kehitysvammaiset pääsivät ensimmäistä kertaa kokeilemaan palkkatyötä. Suomi allekirjoitti YK:n yleissopimuksen vammaisten oikeuksista vuonna 2007. Sopimus on laadittu edistämään kehitysvammaisten tasa-arvoisia oikeuksia ja vapautta päättää omasta elämästään. (Rautio, 2015.) Kehitysvammaisia on tänä päivänä palkkatyössä muutamia satoja, mutta suurin osa kehitysvammaisista osallistuu työ- ja päivätoimintaan. Työ- ja päivätoiminta sisältää työtoimintaa, mutta ei ole virallista palkkatyötä. (Kehitysvammaliitto, 2012.)

Vammaistyön asiantuntijakeskeisyyttä kohtaan on ollut kriittisyyttä ja asiakasta ei ole kuultu tarpeeksi, vaan on keskitytty ammatilliseen erityistietämykseen. Kuitenkin esille on noussut se, että työntekijät ovat myönteisiä kehitysvammaisia kohtaan (Manninen, 2013, 27-28). Kehitysvammaisten kanssa työskentelyssä on otettava huomioon ammattietiikka ja asiakkaan oikeudet. On otettava huomioon, että jokaisella ihmisellä on mahdollisuus inhimilliseen kasvuun ja kannustaa ihmisiä mielekkääseen toimintaan ja vaikuttamaan oman elämänsä asioihin. Ihminen on nähtävä kokonaisvaltaisesti ja kehitysvammaisen elämäntilanne on otettava huomioon. Erilaiset lait määrittelevät myös kehitysvammaisten parissa työskentelyä. Asiakkaan, tässä opinnäytetyössä kehitysvammaisen, oikeus on saada työtoiminnastaan suunnitelma ja mielellään olla vaikuttamassa suunnitelman laadinnassa. Asiakaslaki velvoittaa tarjoamaan kehitysvammaiselle sellaista kohtelua, että hänen ihmisarvoaan ei loukata eikä häntä syrjitä. (Repo, 2004, 412-415.)

Seuraavissa luvuissa käsitellään mitä kehitysvammaisuus Suomessa merkitsee ja minkälainen merkitys osallisuuden edistämisellä ja sen arvioinnilla on

kehitysvammaisten palveluissa, ja miten niiden onnistuminen pystytään todentamaan.

2.1 Kehitysvammaisen Suomessa

Kehitysvammalla tarkoitetaan vammaa ihmisen ymmärtämis- ja käsityskyvyn alueella. Aina ei tiedetä mikä kehitysvamman aiheuttaa. Vamma voi johtua jo ennen ihmisen syntymää edeltävistä vaiheista, synnytyksen aikana tapahtuvista komplikaatioista tai lapsuuden aikana sairauden tai muun tapaturman seurauksena. Se ei ole sairaus vaan vaurio tai vamma. Suomessa on 40 000 kehitysvammaista ihmistä ja kehitysvamman asteen voi jakaa niin lievistä oppimisen vaikeuksista vaikeaan kehitysvammaan. Kehitysvammaisilla voi lisäksi olla muita vammoja, jotka vaikeuttaa esimerkiksi puhetta ja liikkumista. Kehitysvammaisen selviytyy helpommin, jos yhteiskunta suunnitellaan toimivaksi myös kehitysvammaisten näkökulmasta. (Kehitysvammatukiliitto & Verner, 2016.)

Kehitysvammaisen tarvitsee elämäänsä tukea ja yhteiskunnan täytyy löytää keinoja palvella heitä niin, että he voivat elää tasa-arvoisesti yhteiskunnan jäsenenä. Heillä on samat ihmisoikeudet kuin kenellä tahansa. Kehitysvammaiselle yksilöllinen ja tarpeenmukainen tuki on välttämätöntä ja kehitysvammaiset ihmiset oppivat asioita samalla tavalla kuin muut, se vain saattaa olla haastavampaa. Älykyys on vain osa kokonaisuutta ja ihmisen eletty elämä vaikuttaa minkälaiseksi ihminen kehittyy ja kasvaa. Erilaiset mahdollisuudet vaikuttavat kehitysvammaisen ihmisen elämän laatuun. (Kehitysvammatukiliitto & Verner, 2016)

Vaikka kehitysvamma vaikeuttaa oppimista, se rajoittaa vain osaa kehitysvammaisen toiminnoista. Kehitysvammaisen pystyy olemaan lahjakas ja omata erilaisia vahvuuksia ja niiden esille tuonti ja löytäminen ovat tärkeää. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta velvoittaa, että kehitysvammaiselle on järjestettävä työ- ja päivätoimintaa sekä yhteiskuntaan sopeuttavaa toimintaa. (23.6.1977/519, §2.) Palvelut ovat järjestettävä mahdollisimman normaalimuotoisina ja palvelut onnistuessaan edistävät kehitysvammaisen

arkea ja elämänlaatua. Kehitysvammaisen yksilölliset tarpeet on huomioitava. Suhtautuminen kehitysvammaisiin on muuttunut siten, että heitä ajatellaan tasavertaisina kansalaisina. Heikohko taloustilannekaan ei saa tarkoittaa kehitysvammaisten heitteillejättöä. (Manninen, 2013, 28.) Suhtautuminen on muuttunut niiltä osin, että ennen vammaisia on jopa tapettu ja pidetty vajaina. Simo Vehmas kirjassaan *Vammaisuus* asettaa mielestäni mielenkiintoisesti esille sen, että voisiko suhtautumista muuttaa pelkästään asenne muutoksella. Vehmas tarkastelee kirjassaan eri lähestymistapojen eroja. Jos kehitysvammaiselta kysytään, että mikä sinussa on vikana, voidaan kääntää kysymys muotoon, mikä yhteiskunnassa on vikana. Voidaan ehkä kysyä myös, että vaikuttaako vamma kehitysvammaisen työhön? Kysymystä kannattaa mieluummin pohtia siitä näkökulmasta, että selvitetään mitä ongelmia fyysisen ympäristön tai ihmisten asenteiden takia vammaisella on. (Vehmas, 2005, 114-115.) Lähestymistapoja on siis useita ja kohtaamiset kehitysvammaisten kanssa auttaa muokkaamaan asenteita. Sen takia olisi hyvä, että työpaikat näkisivät kehitysvammaisten työpanoksen ja palkkaisivat heitä työsuhteisiin. Samalla työpaikat voisivat vaikuttaa osittain koko yhteiskunnan asenteiden muutokseen kehitysvammaisista. YK:n yleissopimukset, lait ja ihmisoikeudet eivät pelkästään saa aikaan pysyvää muutosta kehitysvammaisten asemaan yhteiskunnassa. Tärkeintä on ottaa yleisesti käyttöön yhdessä sovitut normit. Ihmisten suhtautumisessa ja asenteissa kehitysvammaisia kohtaan täytyy tapahtua muutos. Sopimukset antavat vaan pohjan paremman yhteiskunnan rakentamiseksi. (Pirjatanniemi, 2013, 296-297.)

Helsingin kaupunki järjestää kehitysvammaisille työ- ja päivätoimintaa tukeakseen kehitysvammaisen elämänhallintaa ja mahdollistaa sosiaalista osallisuutta. Työtoiminta on usein ruokahuoltoon tai siivoukseen liittyvää työtä. Päivätoiminta taas tarjoaa kulttuurin ja taiteen avulla keinoja kehitysvammaiselle sisällölliseen elämään. Tavoitteena on järjestää toimintaa kodin ulkopuolelle, että itsenäinen ja sosiaalisesti vuorovaikutteinen elämä edistyisi. Työ- ja päivätoimintaa on tarjolla myös ostopalveluina, mitä Lyhty ry:kin tarjoaa. (Helsingin kaupunki, 2016.) Ostopalvelut ovat usein kuntien järjestämää toimintaa kalliimpia, joten kehitysvammaisen joutuu tekemään suuremman työn päästäkseen ostopalvelun piiriin. Jos toiminta on virikkeellistä

ja motivoivaa kehitysvammaisen ihminen rohkaistuu vuorovaikutusaloitteisiin ja aktiivisuus lisääntyy sekä tunne-elämä tasapainottuu (Mäki, 2016, 6).

Työ- ja päivätoiminta tarjoaa kehitysvammaisille mielekästä tekemistä niin sosiaalisten taitojen kehittämiseksi kuin myös työnteon harjoitteluksi. Päivätoiminta painottuu kehitysvammaisen toimintakyvyn ylläpitämiseen ja kuntouttamiseen. Työtoiminta ei myöskään tarvitse olla välttämättä tuottavaa vaan pääpaino työtoiminnallikin on, että se kuntouttaa kehitysvammaista. Tällä tarkoitetaan sitä, että kehitysvammaisen työskentelee oman jaksamisen ja osaamisen puitteissa. Kehitysvammaiselle maksetaan työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi työtoiminnasta pientä työosuusrahaa ja se ei vaikuta eläkkeen määrään. Aikaisemmin työtoiminta on ollut usein kokoonpano- ja askartelutyötä, mutta nykyään mahdollisuudet ovat laajempia. (Repo, 2004, 383) Mielestäni uudenlaiset työ- ja päivätoiminnan muodot olisi nyt niitä kehittämiskohteita kehitysvammaisten palveluissa mihin pitäisi panostaa. Monet esimerkiksi kulttuuri- ja taidealan työntekijät ovat vailla työpaikkoja, joten he voisivat perustaa toimintaa kehitysvammaisille. He työllistäisivät silloin itse itsensä ja kehitysvammaisille olisi mahdollisesti mielekkäämpiä mahdollisuuksia.

Suomen vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) 2010-2015 mukaan työ on perusoikeus. Kehitysvammaisten työn saanti on ollut aina hankalampaa kuin muiden kansalaisten ja työllisyysaste on vammaisten keskuudessa merkittävästi alhaisempi. Jos työelämästä syrjäytyy, se vaikuttaa mahdollisuuteen edistää omaa elintasoja ja toimeentuloa. VAMPO nostaa esille myös sen, että vammaisia tullaan luultavasti tarvitsemaan yhä enemmän muuttuvilla työmarkkinoilla. Vammaisten työmahdollisuudet eivät ole kehittyneet toivotulla tavalla ja pitenevät työurat pitäisivät koskettaa yhdenvertaisesti kaikkia kansalaisia. VAMPO korostaa sitä, että palkallinen työnteko ja avoimet työmarkkinat pitäisi olla vammaisille yhtä luontevia ratkaisuja kuin kenelle tahansa. Vamma ei ole este työnteolle ja työmarkkinat eivät näe sitä voimavaraa mitä kehitysvammaiset ja vammaiset antavat työlle. VAMPO:n mukaan työnhakujärjestelmää on kehitettävä ja työvoimapolitiikkaan voidaan löytää keinoja työllistymisen lieventämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2010;4, 89-92). Mielestäni juuri työhön hakeutumista täytyisi tukea ja rekrytointikäytänteitä kehittää. Työpaikat voisivat ensimmäiseksi määrittellä

minkälaista työvoimaa ja millaisen työntekijä he tarvitsevat. Silloin työpaikat ehkä osaavat nähdä sen, että osan työtehtävistä pystyy hoitamaan ihminen joka tarvitsee enemmän tukea tai kaikkiin työtehtäviin ei tarvitse palkata korkeasti koulutettuja. Kehitysvammaisen työpanos riittää useimpiin vapaina oleviin työtehtäviin ja mahdollistaa tätä kautta heidän siirtymisen avoimille työmarkkinoille ja palkkatyöhön. Pitääkö kehitysvammaisten sitten tavoitella palkkatyötä? VAMPOn mukaan on suotavaa ainakin mahdollistaa se vammaisille, mutta mielestäni myös palveluissa ja työ- ja päivätoiminnan mahdollisuuksissa täytyy korostua mielekkyys eikä välttämättä se, että työ on taloudellisesti tuottavaa. Tärkeämpää on työn tuottavuus elintasoon ja hyvinvointiin. Työmarkkinoita ja vammaisten henkilöiden työllisyyttä täytyy kehittää ja sen kehittämiseksi on löydetty ehdotuksia. Monet VAMPOn määrittelemät ehdotukset ovat järkeviä ja niitä velvoittaa YK:n yleissopimuksen yhdenvertaisuuslaki.

2.2 Kehitysvammaisten osallisuus

Osallisuuden määrittely ei ole helppoa. Osallisuus voisi kuvata tunnetta yhteenkuuluvuudesta tai yhteisöllisyydestä. Se pitää sisällään mahdollisuuden osallistua yhteisön tai yhteiskunnan toimintaan. Osallisuus on osallistumista syvempi tunne. Osallisuutta voidaan ajatella myös poliittisten ja sosiaalisten ulottuvuuksien kautta. Poliittinen osallisuus liittyy kansalaistoimintaan ja demokratiaan ja mahdollisuuksia vaikuttaa ja olla osallisena edellä mainituissa yhteiskunnallisissa asioissa. Sosiaalinen ulottuvuus liittyy taas yhteisöjen ja yksilöiden voimaantumiseen, identiteettiin ja elämänhallintavalmiuksiin. Osallisuus vaikuttaa myös syrjäytymisen ehkäisemiseen ja näin ollen osallisuutta tavoitellaankin. Osallisuuden tunne voi vaihdella eri elämäntilanteiden mukaan (Virolainen, 2015, 56-57). Sosiaalipalveluissa osallisuus korostaa mahdollisuutta ihmisen jokaisella elämän osa-alueella terveydestä koulutukseen ja toimeentulosta sosiaalisiin suhteisiin. Kun palveluita kehitetään asiakkaiden kanssa, he saavat siitä osallistumisen kokemuksen ja näin ollen osallisuus lisääntyy (Eskelinen, Tuononen, 2013, 89-90). Asenteet kehitysvammaisten keskuudessa on muuttunut. Nykyään

kehitysvammaiset ovat itse entistä enemmän kiinnostuneita vaikuttamaan omaan elämäänsä. Ennen kehitysvammaisia ei näkynyt medioissa tai heistä ei otettu valokuvia. Tilanne on tällä hetkellä jo huomattavasti parempi, koska kehitysvammaiset näkyvät medioissa lähes päivittäin ja ovat sitä kautta näkyvämmän osa yhteiskuntaa. Tähän on johtanut luultavasti muutokset siinä, että kehitysvammaiset ovat huomanneet, ettei vammaisuus ole yksilön ongelma vaan voivat yhteisönä nousta kyseenalaistamaan yhteiskunnalliset järjestelyt. Kehitysvammaiset pystyvät nykyään paremmin toteamaan, että suurin osa heidän henkilökohtaisista ongelmistaan onkin poliittisia ongelmia. (Vehmas, 2005, 143.)

Koska osallisuus ja osallistuminen menevät arkikielessä joskus sekaisin, halusin koota kaavioon 1 osallisuuden ja osallistumisen muotoja, joista käy ilmi niiden eroavaisuudet. Henkilökohtaisesti on helpompi käsitellä käsitteitä jaoteltaessa ne omiin ryhmiinsä.

Osallisuus

- Kehitysvammaisen mukana itseään koskevien asioiden päätöksenteossa
- Vaikuttaminen omiin asioihin
- Yhteisöllisyyden tunne
- Identiteetin vahvistuminen
- Voimaantuminen
- Yhteiskuntaan kuulumisen tunne
- Hyvinvoinnin edistäminen

Osallistuminen

- Toiminnassa mukana oleminen
- Konkreettista
- Kielellistä
- Fyysisesti mukana oleminen
- Voi olla mukana toiminnassa, mutta ei koe osallisuutta

Kaavio 1. Osallisuuden ja osallistumisen eroavaisuuksia.

Radio Valo-projekti mahdollistaa kehitysvammaisille erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia. Projektin aikaansaama mediatyöpaja toimii työpaikkana kehitysvammaisille, missä he voivat olla työntekijöinä eli saavat osallistumisen mahdollisuuden. Projekti järjestää myös koulutuksia ja tapahtumia mihin kuka tahansa voi osallistua. Osallistumisen kokemuksilla ja mahdollisuuksilla

pystytään vaikuttamaan ja edistämään osallisuutta. Onnistuneella osallistumisella on vaikutusta ihmisen hyvinvointiin ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Omien asioiden päätöksenteko on perusedellytys osallisuudelle ja tämän takia kehitysvammaiset ovat parhaita arvioimaan sitä, mikä heille on parasta. Jos he eivät kykene itse päättämään asioistaan, on päätöksenteossa noudatettava sitä, että osallisuus kuitenkin toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla. Opinnäytetyöni tuottaa tilaajalle Radio Valo-projektin projektiarvioinnin, millä halutaan todentaa kuinka paljon projektilla on vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi. On helpompaa laskea ja mitata kehitysvammaisten osallistumisen kokemuksia ja mahdollisuuksia kuin sitä, että onko projekti vaikuttanut heidän osallisuuteen. Tämän osallisuuden tunteen selvittämiseksi opinnäytetyössäni merkittävimmäksi aineistoksi nousevat kehitysvammaisten haastattelut ja mielipiteet. Kehitysvammaisten tuottamasta aineistosta löytyy niitä kehittämissideoita joilla Radio Valo pystyy vaikuttamaan kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi.

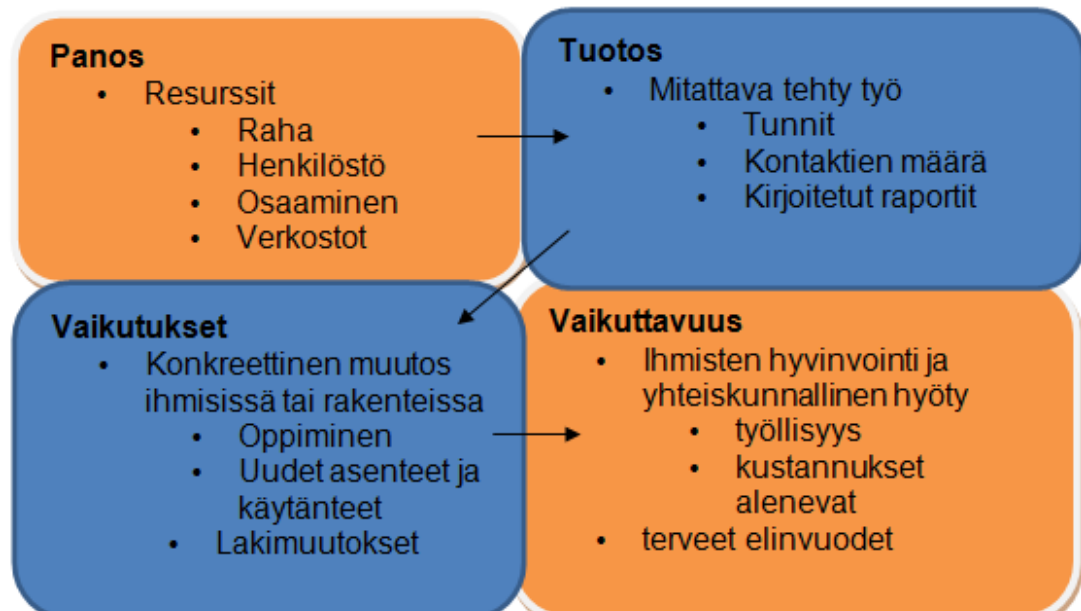
Vammaisten henkilöiden ihmisoikeusissa on huomioitu osallisuuden merkitys. Usein kehitysvammaiset saavat osallistua toimintaan, mutta yhteiskunta ei ole riittävän valmis tekemään toimintaan sellaisia muutoksia, että osallistuminen olisi täydellinen kokemus (Pirjatanniemi, 2013, 283). Vammaisilla henkilöillä on samat poliittiset oikeudet kuin kenellä tahansa ja se lisää kehitysvammaisten osallisuutta yhteiskuntaan. Poliittisen vaikuttamisen lisäksi kehitysvammaisille pitää pystyä järjestämään samanlaiset oikeudet nauttia esimerkiksi kulttuurista ja urheilusta, koska ne edistävät mielekästä elämää. Kehitysvammaisille on merkittävää olla osallisena yhteiskunnassa, mutta samalla osallisuus tuottaa lisää osallisuutta. Mitä enemmän kehitysvammaisia on näkyvillä yhteiskunnallisissa asioissa, niin politiikassa kuin kulttuurituotannoissa, sitä enemmän kehitysvammaiset uskaltavat lähteä osallistumaan näihin asioihin, kun joku on näyttänyt esimerkkiä. (Pirjatanniemi, 2013, 290-291.)

2.3 Osallisuutta edistävien vaikutusten arviointi

Usein sosiaalipalveluiden ja -järjestöjen toiminnassa arvioidaan palvelun toimivuutta. Jos palvelut toimivat niin kuin on suunniteltu, palvelu on

onnistunutta. Kuitenkaan ei voida varmasti sanoa, että toimiva palvelu takaa välttämättä muutoksen ja vaikutuksen laajemmin. Yhteiskunnallinen vaikutuksen taso on otettava myös huomioon ja minkälaisia vaikutuksia palvelulla tai toiminnalla on kohderyhmälle. Vaikutuksien ja vaikuttavuuden arviointi on hyvinvointipalveluissa voi olla yllättävän haastavaa. (Korteniemi, Kotiranta, Kivipelto, 2012, 89.)

Matti Aistrichin kirjoittamassa artikkelissa Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata? pohditaan vaikuttavuuden mittaamisen haasteita, mutta kannustetaan sen tekemiseen. Alapuolella oleva kaavio on muokattu Aistrichin laatimasta logiikkaketjusta. Usein toimintaa arvioidessa keskitytään panoksiin, tuotoksiin ja vaikutuksiin. Vaikuttavuus jää mittaamatta. (Aistrich, 2014.)

Kaavio 2. "Vaikuttavuus perustuu logiikkaketjuun", (Aistrich, 2014, Sitra.)

RAY määrittelee laatimassaan itsearvioinnin oppaassa tulokset ja vaikutukset asioiksi mitä on saatu projekteilla aikaiseksi. Oppaan mukaan on pystyttävä erottamaan toimenpiteet tuloksista ja vaikutuksista. Pelkät toimenpiteet ja niiden kuvaaminen eivät riitä. On löydettävä minkälaisia tuloksia toimenpide on saanut aikaan ja minkälaisia vaikutuksia näillä tuloksilla on ollut. Tulokset ja vaikutukset on rinnastettava projektille asetettuihin tavoitteisiin. (RAY, 2013, 8.) Vaikutuksien arvioinnin avulla pystytään pidemmällä aikavälillä mahdollisesti löytämään tuloksia myös vaikuttavuudesta.

Vaikutusten ja vaikuttavuuden mittaamisen haasteena on usein syy-seuraussuhteiden löytäminen. Kun projektia arvioidaan ja havainnoidaan sen ollessa käynnissä, saadaan koko ajan tietoa mihin suuntaan projekti on etenemässä ja minkä kaltaisia tuloksia on odotettavissa (Kananen, 2012, 155). Opinnäytetyössäni haluan tarkastella niitä osallisuuden vaikutuksia joilla tulevaisuudessa pystytään vastaamaan myös Radio Valo-projektin vaikuttavuuden tavoitteisiin.

Yleisesti työntekijät eivät välttämättä pidä arviointia mielekkäänä ja arvioinnin merkitystä ei painoteta tarpeeksi esimerkiksi sosiaalialan koulutuksissa. Asiakastyöhön kuuluu runsaasti työtunteja ja arviointia pidetään lisätyönä muun työn päälle. Arviointi kannattaa kuitenkin sisällyttää toimintaan aina mukaan, koska tietoa voidaan käyttää kehittämiseen. Vaikuttavuus ja sen hyödyt tulevat esille hitaasti, koska lopullisten tulosten saavuttamiseen voi mennä vuosia (Korteniemi, Kotiranta, Kivipelto, 2012, 98-98).

Mielestäni Radio Valo-projektilla on mahdollisuuksia mitata myös vaikuttavuutta. Vaikutukset näkyvät kyllä nopeammin, mutta tavoitteena on tämän opinnäytetyön myötä löytää keinoja projektille myös haastavammassa arviointityössä. Vaikuttavuuden arviointi on yleistyvä ilmiö järjestökentällä ja projekteissa. Sitä odottavat niin rahoittajatahot, mutta sillä pystytään luomaan pidemmällä aikavälillä uutta tietoa ja kehittämissuuntia. Omalle projektille täytyy valita oikeanlaiset mittarit ja suunnitella arviointi huolellisesti. Hyvinvointipalveluiden keskuudessa oikeanlaisia mittareita kannattaa kohdistaa arvioimaan työntekijöiden työmäärää ja laatua sekä kerätä tietoa kohderyhmältä eli asiakkailta. Radio Valo-projektissa arviointi on keskitettävä ensisijaisesti kehitysvammaisilta saatuun palautteeseen ja heidän yhteiskunnallisen aseman edistämiseen.

Hyvin laadittuun arviointijärjestelmään tarvitaan arvioinnin taitoa. Projekti voi arvioida omaa toimintaansa itse tai ulkoistaa arvioinnin tekemisen. Osaamisen lisäksi arviointi vaatii resursseja, niin henkilöstöä kuin taloudellisiakin. Vaikka projektin arviointi tulisi ulkopuoliselta taholta, ei arvioivaa ajattelua pysty unohtamaan. Arviointitietoa hyödyntämällä projekti pystyy kääntämään

negatiivisessa sävyssä esille nousseet asiat kehityssuunniksi ja levittämään saatua tietoa. (Paasivaara, Suhonen, Virtanen, 2013, 169-171.)

Niin kuin edellisen luvun osallisuuden ja osallistumisen jaottelussa oli huomioitavaa se, että osallistumisen kokemuksia on helpompi mitata ja seurata kuin vaikutuksia osallisuuden edistämiseen. Sama pätee myös vaikuttavuuden ja vaikutuksien mittaamiseen ja tulosten näkyväksi tuontiin. Vaikutuksia on helpompi mitata ja asettaa mittarit vaikutuksien arvioimiseksi ja keräämiseksi, mutta vaikuttavuuden osalta mittarit ovat hankalampia mielestäni asettaa ja ne tarvitsevat pitkän aikavälin, että niillä voidaan todentaa vaikuttavuutta.

3 TYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tilaajan toiveena oli Radio Valo–projektin arviointi vuodelta 2015 ja ohje arviointia varten. Arviointiohjeessa määritellään menestymisen mittarit ja korjaavien toimenpiteiden askeleet. Tulokset otetaan käyttöön vuonna 2016. Radio Valo–projektin arviointia tekee tällä hetkellä projektin työntekijät, ohjausryhmä ja verkosto. Radio Valo–projektin rahoittaja RAY kannustaa projektejaan tekemään itsearviointia omista tuloksistaan, mutta on kiinnostunut lähinnä siitä mihin rahoitus on projekteissa käytetty. Raha-automaattiyhdistykselle tehtävästä vuosiselvityskaavakkeesta käy selville se, että rahoittaja on todellakin vain kiinnostunut taloudellisista luvuista, mutta vuosiselvityksen liitteenä lähetetään myös toiminta- tai vuosikertomus jossa toiminnan muita tuloksia ja vaikutuksia voidaan osoittaa. Projektin arvioinnilla pyritään tekemään toiminnan tulokset ja vaikutukset näkyviksi. RAY on linjannut, että seurantajärjestelmän kautta avustettavat projektit ilmoittavat rahoittajalle tietoja ja tuovat esille kehittämistarpeitaan. Projektin arvioinnissa on otettava huomioon neljä eri näkökulmaa: työntekijät, vapaaehtoistoimijat, kohderyhmä ja yhteistyökumppanit. (RAY, 2013, 3.)

Koska tilaajan toive oli niin selkeä, valitsin kehittämistyön menetelmäksi arvioinnin. Jotta sain suoritettua arvioinnin tilaajan toivomalla tavalla, valitsin projektin kannalta hyödyttäviä arviointimenetelmiä ja arvioinnin kohteita. Ihmisiin

kohdistuvien vaikutusten arviointi – käsikirjassa (Kauppinen, Tähtinen, 2003, 19) esitellään erilaisia menetelmiä kuinka vaikutuksien arvioinnin voi toteuttaa. Siinä on nostettu esille samanlaisia vaikutuksien arviointimenetelmiä mitä otin osaksi opinnäytetyötäni. Vaikutuksia voi käsikirjan mukaan esimerkiksi tarkastella haastatteluina, taulukoimalla vaihtoehtoja tai asetettujen tavoitteiden tutkimisen kautta. Projektiarviointia tehdessäni käytin määrällisiä ja laadullisia menetelmiä, koska aineiston kerääminen vaati monipuolista lähestymistapaa. Näin ollen sain tuotettua kattavampaa arviointia tilaajalle. Menetelminä käytin anonyymiä internetlomaketta, jonka tulosten yhteenveto raportoidaan rahoittajalle vuosittain jatkossa. Tämän lisäksi raportoidaan vuoden toiminta sekä luvut saavutetuista sosiaalisen median seuraajista ja julkaistujen ohjelmien määristä. Radio Valon toiminnan näkyvyydestä tehdään myös mediaseurantaa, joten opinnäytetyössäni olen käyttänyt aineistokeruumenetelmänä sosiaalisen median seurantaa. Menetelmiksi valikoitui myös asiantuntijahaastattelu ja toiminnallinen muovailuvahahaastattelu.

Suoritin Radio Valo-projektille opintoihini kuuluvan syventävän harjoittelun, jonka aikana orientoiduin tätä opinnäytetyötä varten. Harjoittelun aikana pidin harjoittelupäiväkirjaa ja havainnoin kehitysvammaisten toimintaa Radio Valo mediatyöpajassa. Havainnointi on erinomainen tiedonkeruumenetelmä niissä tilanteissa, missä muilla keinoilla, esimerkiksi haastatteluilla, ei saada riittävää tietoa. ”Hiljaisen tiedon” esille tuonti onnistuu vain havainnoimalla, ja toiminnan tapahtuessa luonnostaan ulkopuolinen havainnoitsija näkee toiminnasta uusia puolia mitä itse toimija ei välttämättä osaa kysyttäessä kertoa. Ihmisen ajatuksia ja mielipiteitä havainnoinnilla ei pystytä selvittämään (Kananen, 2012, 95). Oma havainnointini oli piilohavainnointia, koska en halunnut, että kehitysvammaiset muuttaisivat toimintatapojaan työskennellessään ja harjoittelun yhteyteen tällainen tiedonkerääminen oli kannattavaa. Havainnoinnin tulokset näkyvät opinnäytetyöni lopussa olevassa pohdinta osiossa ja mielipiteissäni läpi opinnäytetyön. Havainnoinnin lisäksi esittelen aineiston keräämiseen ja arviointiin käyttämiäni menetelmiä. Kaikki käyttämäni menetelmät ovat avattu laajemmin opinnäytetyön tuottamassa arviointiohjeessa tilaajan käyttöä varten. Haluan tarkastella tässä opinnäytetyössäni tarkemmin niitä aineistokeruumenetelmiä joilla olen saanut kattavimmat tulokset Radio Valon vaikutuksista kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi.

3.1 Muovailuvahahaastattelu

Toteutin kehitysvammaisten haastattelun toiminnallisen menetelmän avulla ja hyödynsin haastattelussa muovailuvahaa. Yhdistämällä aktivoivaa tekemistä haastatteluun, uskoin saavani tilanteesta helposti lähestyttävämmän. Haastatteluun osallistui kolme kehitysvammaista ja haastattelin heitä yksitellen. Yksi haastattelu kesti viidestätoista minuutista puoleen tuntiin. Äänitin toiminnan matkapuhelimeni ääninauhurille ja litteroin materiaalin propositiotason litteroinnilla viideksi sivuksi tekstiä. Haastattelutilanteeseen täytyy varata muutama erivärinen muovailuvaha, kysymystä tukevat muistilaput ja käsienpuhdistuspyyhkeitä.

Materiaaleista ja aistielämyksistä tulee aktivoivia ja vuorovaikutteisia kun tilanteessa toimitaan yhdessä. Vuorovaikutustilanteessa, esimerkiksi tässä minun haastattelutapauksessa, aistielämykset saattavat aktivoida samanaikaisesti useita eri aisteja toimimaan. Materiaaleja valitessa kannattaa kuitenkin ottaa huomioon toimintaan osallistujien yksilölliset tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. (Mäki, 2016, 11)

Haastattelutilanteessa olin ohjaajan roolissa. Muovailuvahasta ei tarvinnut muovailla mitään erityistä vaan sen tarkoituksena oli herätellä eri aisteja keskittymiskyvyn parantamiseksi. Muovailuvaha aktivoi kuitenkin haastateltavia myös muovailemaan erilaisia asioita mistä keskustelimme myös haastattelun yhteydessä, vaikka niillä tuotoksilla ei ollut varsinaista lisäarvoa haastattelun vastauksille. Valitsin viisi eriväristä muovailuvahaa ja jokaisella värillä oli oma kysymyksensä jonka avulla haastattelu eteni. Väreille oli määritelty myös tunne ja siihen kysymys peilasi. Esimerkiksi punainen tarkoitti intohimoa ja kysymyksenä oli mitä haastateltava tekee mieluiten Radio Valossa. Keskustelu eteni luontevasti muovailuvahan avulla ja aina värin vaihduttua kysymyskin vaihtui.

Muovailuvahamenetelmänä on tullut henkilökohtaisesti minulle tutuksi ystävien illanvietosta, jolloin vaihdoimme kuulumisia muovailuvahan avulla. Tämä toimii siis hyvänä tiedonkeruumenetelmänä ja saa aikaan keskustelua. Ohjeiden

kertomisen jälkeen haastateltava alkoi muovailta muovailuvahaa ja pöydällä oli tukipaperi, missä on selkeästi esillä muovailuvahojen värien merkitys eli kysymys mihin täytyy vastata mitään väriä muovaillessa. Tarkoituksena oli löytää ajatuksia Radio Valo–projektin toiminnasta ja mikä mediatyöpajalaisin mielestä on ollut hyvää ja mihin he haluavat muutosta. Yksi väreistä johti vaikuttavuudesta ja osallisuudesta keskustelemiseen. Jos haastattelutilanteen haluaa päättää positiivisesti, kannattaa varata hyvistä kokemuksista puhuminen haastattelun loppupuolelle.

Kehitysvammaisia pitäisi kannustaa jakamaan mielipiteitään jo lapsesta saakka, koska he tietävät parhaiten mitä he haluavat. Monet pystyvät kertomaan ja ilmaisemaan selkeästikin omia mielipiteitään ja halua siihen löytyy, jos heille annetaan siihen mahdollisuus.

Keskusteluun liitetty fyysinen toiminto, tässä haastattelussa muovailuvahan muovailu, on menetelmänä hyödyllisempi, koska omille mielipiteille ja arvioinnille löytyy jotain konkreettista minkä kautta voi ilmaista tunteitaan. Muovailuvahamenetelmässä konkreettinen elementti on väri, mikä tekee työskentelystä elävöittävämmän. Muovailuvahamenetelmä on myös hyvä siksi, että sitä voi tehdä lähes kuka tahansa eikä ole sidottu paikkaan tai ryhmän lukumäärään. Se toimii niin ryhmässä kuin vain haastateltavan ja haastattelijan kesken. Muovailuvahan käytössä on otettava huomioon, että kaikki eivät halua liata käsiään tai reagoivat toisista normaaliksi tuntuviin ärsykkeisiin yliherkästi.

Radio Valo mediatyöpajalaisten haastattelujen tulokset ovat opinnäytetyöni merkittävimmät tulokset osoittamaan Radio Valo–projektin vaikutuksia heidän osallisuuden edistämiseksi. Haastattelun yhteydessä muovailimme muovailuvahaa ja muovailusta syntyneet tuotokset eivät olleet merkityksellisiä haastattelussa haettujen tulosten syntymiseen, mutta rentoutuivat tilannetta ja sai aikaan mielenkiintoisia keskusteluja. Haastattelun yhteydessä muovailuvahasta syntyi esimerkiksi Batmanin auto, puttimaila, hattu ja mikrofoni. Huomasin haastattelussa, että haastateltava keskittyi enemmän muovailemaan jotain konkreettista silloin kun haastateltava oli epävarma vastauksistaan tai kysymykset käsittelivät Radio Valo–projektin haasteita ja kehittämisen kohteita. Kysymysten ollessa mieleisiä haastateltaville,

muovailuvahaa lähinnä pyöriteltiin kädessä ja vastaamiseen keskityttiin muovailua enemmän. Mielestäni muovailuvahan ottaminen haastattelun yhteyteen oli hyvä idea, ja palaute haastateltavilta oli positiivista. Kertomansa mukaan he kokivat uudenlaisen tavan olla haastateltavana. Radio Valo mediatyöpajalaiset tekevät haastatteluja ja ovat haastateltavina työnsä puolesta, joten oli hyvä erottaa opinnäytetyöni haastattelutilanne heidän tyypillisestä tavasta tehdä töitä.

Opinnäytetyöni liitteenä (liite 1.) on muovailuvahahaastattelumenetelmän ohje, jonka avulla kuka tahansa voi hyödyntää tätä toiminnallista aineistokeruumenetelmää. Lisäksi muovailuvahamenetelmää voi hyödyntää erilaisten kohderyhmien ja tilanteiden kanssa, eikä sen välttämättä tarvitse tuottaa aineistoa. Muovailuvahamenetelmä toimii myös toiminnallisena menetelmänä ja on helposti muokattavaksi mieleiseksi.

3.2 Asiantuntijahaastattelu

Haastattelin Radio Valo–projektin projektipäällikköä Markus Vähälää koskien Radio Valo –projektin arviointia. Tein haastattelun yksilöhaastatteluna ja haastattelun kesto oli 45 minuuttia. Nauhoitin haastattelun matkapuhelimella äänitiedostoksi ja käsittelin proposition tason litteroinnilla äänitteen 10 sivuksi tekstiä. Kirjasin siis ainoastaan ydinsisältöjä haastattelusta (Kananen, 2012, 110). Olin etukäteen laatinut RAY:n itsearviointi oppaan pohjalta haastattelun tukimateriaaliksi arviointitaulukon ja listannut siihen Radio Valo–projektin toiminnan tavoitteet. Kävimme yhdessä läpi haastattelun aikana taulukkoa ja samalla haastateltava arvioi toimenpiteitä miten tavoitteisiin on päästy. Haastattelun yhteydessä luotiin samalla arvioi 2015 vuoden onnistumisesta projektipäällikön näkökulmasta. Lisäksi haastattelun lopuksi kävimme läpi ajatuksia siitä, miten projektiarviointia voitaisiin toteuttaa jatkossa, kuinka paljon sille pystytään varaamaan aikaa ja mitä arvioinnilta edellytetään.

Haastattelussa Vähälä myös kertoi siitä, mitä projektipäällikön näkökulmasta odottaa opinnäytetyön tuottamalta arvioinnin ohjeelta ja mitä kehittämistä projektin arvioinnin suhteen on. Ensimmäiseksi esille nousi aikataulukon. Jos

arvioinnille varaa aikaa vuosisuunnitelmaan kuukausitasolla, arviointi tulee suoritetuksi. Vähälä uskoo myös ulkoistettuun arviointiin tai ulkopuolelta tulevien arviointivaatimusten tehoon. Vähälän mukaan arvioinnissa on otettava huomioon se, että ketä arvioinnilla halutaan miellyttää ja mistä halutaan saada tuloksia. Rahoittaja vaatii raportit tuloksista, mutta ne ovat lähinnä taloudellisia lukuja. Projektin kohderyhmä on kuitenkin kehitysvammaiset, joten arviointi täytyy kohdentaa arvioimaan onko kehitysvammaisten osallisuutta edistetty ja onko toiminnasta ollut heille vaikutuksia. Sitä pystytään taas arvioimaan suunnittelemalla arviointimittarit niin, että kehitysvammaisen pystyy antamaan arvioita ja heitä kannustetaan siihen.

Tällä hetkellä projektin arviointia suoritetaan ohjausryhmän, verkoston ja rahoittajan kanssa. Rahoittaja tiedustelee lähinnä taloudellisia lukuja, mutta ohjausryhmältä ja verkostolta saadaan palautetta. Aikaisemmin rahoittaja on tiedustellut laajemmin tuloksista, mutta nyt tuloksien ilmoittaminen on muuttunut kaavamaisemmaksi. Vähälän mukaan se on toisaalta hyvä, koska se edistää tasa-arvoisuutta, mutta millään ei voi todentaa sitä, että projekti on ylittänyt asetetut tavoitteet pelkkien lukujen kautta. Radio Valo-projektin verkostoon kuuluu myös kehitysvammaisia ihmisiä, joten verkoston kautta heidänkin mielipiteensä tulee kuuluviin. Tämä on edistyksestä, koska kehitysvammaiset pääsevät näin konkreettisesti tuomaan omia mielipiteitään esille ja osallistumaan heille suunnitellun toiminnan tuottamiseen. Ainakaan kehitysvammaisia. Verkostolle esitellään tuloksia, niistä saadaan palautetta ja palautteen avulla toimintaa kehitetään. Palaute on kerätty aikaisemmin verkostokokouksien yhteyksissä tai yhteistyön merkeissä. Projektin tuloksia levitetään eteenpäin verkoston kautta.

Vähälä kertoo, että tulevaisuudessa arvioinnin voisi suorittaa joku ulkopuolinen henkilö joka näkee toiminnan sivusta seuraajan roolista. Ulkopuolinen henkilö näkee puutteet toiminnassa ja antaa niiden korjaamiseksi kehitysideoita. Arviointi on hankalaa yksin, joten Vähälä haluaa myös arviointiin kaikki mukaan ja tehdä siitä mielekäästä. Ulkopuolelta tuleva arvioija pystyy myös luontevasti avaamaan keskustelua arvioinnista ja luo keskustelulle rakenteet ja näyttää, että se kuuluu luontevaksi osaksi työtehtäviä. Arvioinnissa pystyy kehittymään. Aluksi etsitään keinoja miten arvioida, sen jälkeen kokeillaan ja seuraavan

kerran tehdään jotain paremmin ja jotain jätetään pois. Hyväksi arvioijaksi kehitytään ja sen jälkeen sitä voidaan opettaa muillekin.

3.3 Kyselylomakkeet

Loin kaksi erilaista kyselylomaketta Survey Monkey–ohjelman avulla Radio Valo–projektin verkostolle ja projektin järjestämien koulutuksien osallistujille. Kyselylomakkeilla haluttiin selvittää verkoston mielipide toiminnasta ja ottaa heidät mukanaan projektin kehittämiseen. Projektit toimivat usein verkostojen keskellä ja verkostosta saatava lisäetu on projekteille merkityksellistä. Radio Valo–projektin verkostoon kuuluu yli 25 yhdistystä, ryhmää ja yhtiötä (Vähälä, 2016). Sen avulla voidaan käyttää ulkopuolista asiantuntijuutta, se auttaa projektin tulosten jalkauttamisessa ja tiedottamisessa sekä toimii yhteytenä projektin ulkopuolelle. Jokainen verkoston henkilö on tärkeä ja verkoston kautta tiedottaminen on tehokasta. (Paasivaara, Suhonen, Virtanen, 118-120.) Kyselylomakepohjat säilyvät Radio Valo-projektin käytössä vielä tulevaisuudessakin, jos he säilyttävät Survey Monkey –ohjelman tunnukset. Sieltä kyselyn voi aina tarvittaessa muokata ja lähettää edelleen.

Verkoston kanssa tehtävä yhteistyö kehittää Radio Valo–projektin toimintaa ja verkoston avulla projekti luo, laajentaa ja tukee media-alan verkostoja Suomessa. Verkosto on siis isossa roolissa Radio Valo–projektin toimintaa, joten heidän mielipiteensä on tärkeää. Radio Valo–projektin verkostossa samoista kohteista kiinnostuneet järjestöt tutustuvat, jakavat hyviä käytäntöjä ja tukevat toisiaan toiminnassaan. Tämän lisäksi verkosto pohtii yhdessä projektin kanssa miten kehitysvammaisten asemaa voidaan viedä yhdessä eteenpäin. (Vähälä, 2016.)

Kyselylomakkeessa verkoston jäsenet arvioivat Radio Valo–projektin toimintaa ja pohtivat mikä on mennyt hyvin ja mitä pitää kehittää. Verkosto arvioi myös omaa panostaan ja mahdollisuuksiaan suhteessa Radio Valo–projektin toimintaan. Radio Valo–projekti järjestää mediatoiminnan koulutuksia kehitysvammaisille ympäri Suomea. Koulutuksiin osallistujille luotiin kyselylomake, millä kerättiin palautetta koulutuksen sisällöstä. Samalla pyrittiin

kartoittamaan onko koulutuksella ollut merkitystä eli onko osallistujille mahdollistettu mediatoimintaa koulutuksen jälkeen. Kyselylomakkeissa oli moni valinta osioita missä piti arvioida toimintaa ykkösestä viiteen (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä) sekä avoimia kysymyksiä kehittämissuhteita ja toiminnan tarkempaa sisällön kuvaamista varten. Kyselylomakkeen lopussa oli mahdollisuus jättää mitä tahansa palautetta Radio Valolle. Ennen kuin lähetin kyselylomakkeet eteenpäin, kävimme yhdessä Radio Valo-projektin työryhmän kanssa ne läpi ja sain niihin korjaussuhteita. Parantelin kyselylomakkeet esimerkiksi lisäämällä niihin tarkempia kuvauksia vastaamisen helpottamiseksi ja sen jälkeen projektipäällikön kanssa lähetimme kyselylomakelinkit verkoston jäsenille ja koulutuksiin osallistujille sähköpostitse.

Opinnäytetyöni valmistumiseen mennessä kyselylomakkeisiin ei saatu toivottua määrää vastauksia. Radio Valo-projektin verkoston toiminta pitäisi olla omien tietojeni mukaan vahvaa, mutta nähtävästi kyselylomake ei ollut oikea tapa kerätä palautetta verkostolta. Myöskään koulutuksiin osallistujat eivät näin jälkikäteen olleet aktiivisia vastaamaan internet-kyselyyn. Tulevaisuutta ajatellen verkostolta kannattaa kerätä vastauksia verkostokokouksien yhteydessä ja samalla on aikaa jatkokeskustelulle ja tarkennuksille, jos siis haluaa käyttää arviointiin kyselylomaketta. Koulutuksiin osallistujat ovat kehitysvammaisia ihmisiä, jotka tarvitsevat mahdollisesti tukea tietokoneen käytössä, eikä monellakaan ole sähköpostiosoitetta mihin tiedon kyselystä voisi toimittaa. Koulutuksien yhteyteen täytyy kehittää toimiva arviointijärjestelmä, mikä kerää palautetta niin koulutuksiin osallistujilta, mutta toimijan pitää myös arvioida omia koulutuksia sekä käyttää hyödyksi koulutuksien ulkopuolisia henkilöitä ja yhteistyökumppaneita. Palautteen keräämiseen on hyvä saada jatkuvuutta esimerkiksi niin, että ennen koulutusta kartoitetaan jo toiveita ja tuodaan ilmi, että koulutuksen jälkeen tullaan antamaan palautetta. Palautteen kerääminen on myös tehtävä mahdollisuuksien mukaan melko varhaisessa vaiheessa, kun asiat ovat vielä muistissa.

3.4 Facebook-sivun ja radiovalo.fi – julkaisukanavan kävijäkartoitus

Radio Valo–projekti ylläpitää laillista julkaisukanavaa radiovalo.fi minne Radio Valo mediatyöpajan lisäksi verkoston jäsenet voivat julkaista mediatuotantoja. Radio Valo–projektille on merkittävää seurata mitä kautta kuuntelijat saapuvat sivustolle ja mitä he sieltä tuotantoja he siellä katselevat ja kuuntelevat. Opinnäytetyöni osana oli selvittää myös vuoden 2015 kävijämäärät kuukausittain ja löytää keino miten määristä ja sivuston käyttäjistä voidaan raportoida rahoittajalle osoittaakseen sivuston vaikuttavuuden.

Käytin radiovalo.fi sivuston kävijöiden määrään ja käyttäytymisen selvittämiseen Google Analytics ohjelmaa. Ohjelmaan rekisteröidytään ja syötetään hallinnoitu internet-osoite. Google Analytics on helppokäyttöinen ohjelma ja se luo halutuilla määreillä tilastoja Exceliin. Kävijämäärät kuukausittain oli helppo löytää ja eroavaisuuksia määrissä oli havaittavissa. Se mikä vaikutti eroavaisuuksiin, täytyi selvittää peilaamalla julkaisuja ja muuta Radio Valon toimintaa määriin. Google Analyticsillä tehtävä sivusto analyysi vei minulta aikaa noin kaksikymmentä tuntia. Google Analyticsin käyttökokemuksia ei minulla ennestään ollut, joten kaikki piti opetella alusta. Google on itse julkaisut kattavasti materiaalia ja ohjeita kuinka käyttää heidän tarjoamaan palvelua.

Tilaajan toiveena oli tarkastella sitä, että mistä kautta kävijät tulevat radiovalo.fi sivustolle. Radio Valo–projektilla on tunnukset Google Analyticsiin, mutta niillä käyttöoikeuksilla oli melko hankala tuottaa hyviä tuloksia arviointiin. Lisäksi ennen julkaisukanavan uudistusta Google Analyticsillä tuotettu arviointi oli vääristynyttä, koska sivustossa oli jonkunlainen virhe ja se ohjasi käyttäjät pois välittömästi julkaisukanavalta. Ainakin siltä se näytti raportissa. Tulevaisuudessa Radio Valo–projektin kannattaa panostaa Google Analyticsin käyttöön ja asettaa sinne helpot seurantamittarit. Tällaiseen toimintaan kannattaa hyödyntää Suomen monipuolista ammattikorkeakouluverkostoa, koska useissa oppilaitoksissa pääaineina ovat juuri tällaisen hakukoneoptimoinnin opinnot. Radio Valo–projekti voisi tilata opinnäytetyöntekijän joka panostaa pelkästään parantamaan keinoja mitata radiovalo.fi sivustoa.

Facebook on suurin yhteisöllinen media ja sen avulla voidaan kohdata kävijöitä ja osallistaa heitä omaan toimintaan. Facebook on myös helppo väylä markkinoida ja ylläpitää yhteistyötä ja verkostoa (Soininen, Wasenius, Leponiemi, 52-53, 2010). Radio Valon Facebook sivuilla on tällä hetkellä 1650 tykkääjää, ja julkaisut ovat saavuttaneet 17.3.-13.4.2016 aikavälillä 45 663 Facebookin käyttäjää. Radio Valon julkaisut näkyvät siis muillekin käyttäjille kuin sivun tykkääjille, joten Facebook on todella merkittävä tiedon ja markkinoinnin väline. Julkaisujen sisällöllä on merkitystä ja sivun ylläpitäjillä on vastuu siitä minkälaisen kuvan luo Radio Valosta Facebook sivujensa kautta. Yrityksien ja yhdistyksien on hyvä miettiä, minkälaisia asioita julkaisee, mutta käyttäjät odottavat selkeitä ja rehellisiä julkaisuja. Läpinäkyvästä kommunikoinnista käyttäjien kanssa yritykset ja yhdistykset saavat mahdollisuuden päästä yhteisön jäseniksi ja hyödyntää kävijätietoja eli tietää ja tuntee oman kohderyhmänsä tai asiakkaansa (Soininen, Wasenius, Leponiemi, 2010, 29).

Johtavatko Facebook sivujen julkaisut kävijät radiovalo.fi julkaisukanavalle? Facebookissa on helppo katsella julkaisuja ja suurin osa materiaalista, esimerkiksi videot mitkä luodaan myös julkaisukanavalle, on suoraan katseltavissa Facebookissa. Tämän takia liikehdintää ei ole niin paljon radiovalo.fi julkaisukanavalle, vaikkakin Facebookin kautta julkaisukanavalle tulee noin kolmannes kävijöistä.

Radio Valo on aktiivisesti osa sosiaalista mediaa ja oli tärkeää arvioida myös Facebook-sivun käyttäjistä saamaa tietoa. Tilaajan toiveena oli löytää Facebookista tykättyimmät ja katsotuimmat julkaisut ja saada näkyväksi se kuinka laajan yleisön tuotannot saavuttavat. Radio Valon Facebook-sivuilla kirjautuessa sivuston yläkulmassa voi tarkastella sivuston käyttäjätietoja. Sivusto luo automaattisesti halutulle aikavälille erilaisia tuloksia esimerkiksi julkaisujen kattavuudesta eli kuinka moni on nähnyt julkaisun sekä sivujen tykkääjien liikehdinnästä. Facebookin kävijätietojen seuraaminen ei vielä kuin hetken aikaa, jos sen tekee tarpeeksi usein, noin kerran kuukaudessa. Sosiaalisen median seuranta on tehty helpoksi ja omia julkaisujaan voi mainostaa, jos kattavuuteen ei ole tyytyväinen. Maksullisten lisäpalveluiden

kautta pystyy Facebookissa takaamaan kattavammat palvelut ja arviointivälineet.

Pohdin opinnäytetyötä tehdessäni sitä, että mitä lisäarvoa sosiaalisen median käyttäjistä saama tieto tuo työlleni. Tilaaajan toiveesta tuli idea sen toteutukseen, mutta mielestäni on kuitenkin perusteltua tehdä tällaista arviointia. Sosiaalisen median kautta pääsee tarkastelemaan osaa Radio Valo-projektin kohderyhmästä sekä näkemään osallisuuden kokemuksia ja osallistumisen mahdollisuuksia esimerkiksi Facebookissa. Radiovalo.fi – julkaisukanavalle julkaisevat myös verkoston jäsenet ja muut Suomen Radio Valo toimitukset. Näin ollen on kannattavaa kartoittaa kuinka paljon Radio Valo – projekti on lisännyt kehitysvammaisten mediatoimintaa. Lisäksi sosiaalinen media on koko ajan suurimmissa määri osa jokaisen järjestön ja projektin toimintaa. Siellä kohdataan palvelun käyttäjiä ja muita kiinnostuneita ja ei ole koskaan pahitteeksi kartoittaa sosiaalisen median kävijäkuntaa. Silloin pystytään luomaan sisältöä ja markkinointia kohdennetusti ja samalla synnytetään vuoropuhelua ja mahdollistetaan osallistuminen.

4 TYÖN TULOKSET

Opinnäytetyöni monipuolinen aineiston kerääminen johti siihen, että eri menetelmien tuottamia aineistoja täytyi analysoida eri tavoin. Radio Valo-projektin projektipäällikön haastattelun ja mediatyöpajalaisten toiminnallisen haastattelun tuottamia vastauksia analysoin siten, että ensimmäiseksi litteroin ne tekstiksi, siten lajittelin vastauksia kysymyksieni perusteella yhteen ja peilasin esitettyjä kysymyksiä vastauksiin. Tämän jälkeen päättelin ja tein omia tulkintoja vastauksista. Kyselylomakkeisiin, Facebook analyysiin ja julkaisukanavan kävijäkartoitukseen käytin valmiita analysointiohjelmia.

Opinnäytetyöni tuotti paljon erilaisia tuloksia, jotka hyödyttivät minua selvittämään Radio Valo-projektin vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi. Lisäksi vastaukset tuottivat merkittäviä tuloksia projektin kehittämisen kannalta ja ne ovat eritelty opinnäytetyön tuotoksessa. Esittelen

mielestäni tärkeimpiä tuloksia aineistosta ja tarkastelen sitä, mikä oli aineistojen tuloksien ydin. Jakamalla tulokset omiin kategorioihin, on helpompi löytää vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Lisäksi esitin opinnäytetyöntekijän näkökulmasta johtopäätöksiä vastauksille. Käytin hyödyni myös aikaisempaa kokemustani Radio Valo–projektin kanssa työskentelystä, joten oli helpompaa löytää yhtymäkohtia esimerkiksi siitä miksi jotkut tuotetut ohjelmat olivat suosituimpia kuin toiset. En esittelen vastauksia menetelmäkohtaisesti vaan jaottelin tulokset Radio Valo–projektin onnistumisen kokemuksiin ja kehittämismahdollisuuksiin kehitysvammaisten osallisuuden edistämisen näkökulmasta. Yhdistin aineistonkeruumenetelmistä saamani vastaukset.

4.1 Radio Valo osallisuuden edistäjänä

Radio Valo–projekti on edistänyt kehitysvammaisten osallisuutta. Projektin sisältö ja toimintatavat ovat nykypäiväisellä tasolla. Monissa kehitysvammaisten palveluissa mitä kunnat tarjoavat on jämähdetty 80-luvulle. Yhteiskunnan muutoksen takia uusia ja innovatiivisia toimintamahdollisuuksia olisi mahdollista kehittää ja järjestää. Pitäisi ottaa huomioon ajan ilmiöitä. Radio Valo–projekti on toiminnallaan onnistunut juurruttamaan ja levittämään toimintaa eteenpäin kehitysvammaisten palveluiden keskuudessa. Tähän on päästy tiedottamalla ja kertomalla toiminnasta laajasti ja Radio Valo mediatyöpaja toimii näyttönä siitä mitä projekti on saanut aikaiseksi. Työpajan kautta voidaan näyttää muille miten luoda ja järjestää uudenlaista ja erilaista toimintaa muissakin kehitysvammaisten tukikeskuksissa ja palveluissa.

Radio Valo–projekti on luonut ohjausryhmän ja tukiverkoston jotka koostuvat eri järjestöistä ja näin ollen mukana on paljon osaamista ja tietoa. Verkosto antaa omaa ammattiosaamistaan Radio Valon käyttöön. Verkostossa on mukana myös kehitysvammaisia ihmisiä joka edistää heidän osallisuuttaan. On tärkeää, että ihmiset joiden asioita edistetään, ovat mukana toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä. Verkoston mielestä Radio Valo–projekti on saavuttanut tavoitteensa, toiminta on monipuolista ja saavuttaa kohderyhmänsä (kehitysvammaiset) hyvin. Radio Valo–projekti saa verkostolta erittäin paljon arvokasta lisäarvoa, mutta mahdollistaa myös verkoston jäsenille vaikuttaa Radio Valon toimintaan. Verkosto pääsee mukaan koulutuksiin ja tapahtumiin

sekä yhteistyö Radio Valo–projektin kanssa koetaan helpoksi ja hyödylliseksi myös verkoston omaa toimintaa ajattelen.

Projekti on pystynyt luomaan myös media-alan työpaikkoja niin projektin sisällä kuin projektin aikaan saaman työpajan henkilöstön muodossa. Mediatyöpaja tarjoaa työpaikan media-alan ammattilaiselle ja laajentaa näin ollen työmahdollisuuksia ja vaikuttaa yhteiskuntaan. Radio Valo–projekti myös tuo yhteen media-alan ammattilaisia ja oman ammatillisuuden näkee laajemmin. Työllisyys tilanteen Suomessa oltua huonoa pitää pystyä itse luomaan ja rakentamaan uusia työpaikkoja. Mediatyöpajan kehitysvammaiset työpajalaiset pitivät tärkeimpänä työpaikkaa jonka Radio Valo mahdollistanut. Työpaikka edistää hyvinvointia ja kehitysvammaisten päiviin on tullut kaivattua sisältöä.

Mediatyöpajatoiminnalla on vaikutuksia kehitysvammaisten elämään. Radio Valossa kehitysvammaiset ovat tyytyväisiä työtehtäviin, ohjaajiin, työympäristöön ja omien asioiden edistämisen mahdollisuuksiin. Henkilökohtaisesti olen huomannut kuinka paljon Radio Valo on antanut kehitysvammaisten elämään sisältöä ja pyrkii kehittämään toimintaansa kehitysvammaisten osallisuuden edistämisen lähtökohdista. Työ mediatyöpajassa koetaan mieluisaksi ja työtehtävät ovat kiinnostavia.

Opinnäytetyöni aineiston tuloksista voi päätellä, että Radio Valo lisää osallisuutta. Kehitysvammaiset mediatyöpajalaiset kokevat kuuluvansa yhteisöön ja pääsevät vaikuttamaan omiin asioihinsa. He saavat myös oman äänensä kuuluville ja ovat yhdessä päässeet vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin. Radio Valo toimii hyvänä väylänä tuottaa poliittisesti kantaaottavia ohjelmia ja tässä on onnistuttu. Valtiovarainministeri Alexander Stubb on ollut Radio Valon haastateltavana. Tämä on todellista yhteiskunnallista vaikuttamista. Ehkä Stubbin kautta leviää myös tieto siitä mitä lisäarvoa tällainen toiminta tuottaa kehitysvammaisten palveluille.

Tekemieni Facebook-sivu ja radiovalo.fi – julkaisukanavan kävijäkartoituksen perusteella voin todeta, että Radio Valolla on näkyvyyttä ja niiden kautta Radio Valo edistää niin kehitysvammaisten osallisuutta kuin myös muiden ihmisten. Vuoden 2015 suosituin Facebook-sivuilla katsottu video oli pääsisäisperinteistä

kertova video. Julkaisu on näkynyt reilulle kahdelle tuhannelle Facebookin käyttäjälle ja sitä on katseltu yli tuhat kertaa. Video on ollut silloin ajankohtainen ja samalla työpajalaisten kanssa on pystytty käymään keskustelua pääsiäisen ja juhlapyhien merkityksestä. Tällaisen tiedon uskon auttavan niin kehitysvammaisia ihmisiä kuin ketä tahansa. Lisäksi video on tuotettu työpajalaisten toimesta, mukana on ollut vain ohjaaja tukemassa. Työpajalaiset saivat välittää omaa tietoaan ja tuntemuksiaan videon avulla, tehdä yhdessä videotuotanto, ottaa osaa yhteiskunnalliseen juhlapyhään ja kartuttaa omia taitojaan. Mielestäni täyttää osallistumisen kriteereitä ja näin ollen ainakin osittain lisää osallisuuden tunnetta. Osallisuuden tunteminen on kuitenkin henkilökohtaista, joten vaikea jälkikäteen päätellä minkälaiset tunteet videon tekijöillä on ollut. Julkaistuista videoista voi myös päätellä sen, että kehitysvammaisten työpajalaisten videoita katsotaan tasapuolisesti, eikä jonkun yksittäisen toimittajan tuottamat julkaisut ole ainoastaan suosituimpien ja katseltuimpien joukossa. Tämä rakentaa yhteisöllisyyttä ja vaikuttaa varmasti työpajalaisten halukkuuteen ja hyvinvointiin tehdä töitä. Facebook-sivu ja julkaisukanava antaa osallistumisen mahdollisuuksia käyttäjille luoda sisältöä, saada tietoa ja antaa väylän ottaa osaa keskusteluun. Sosiaalisen median kautta Radio Valon toimintaan osallistuu tuhansia ihmisiä.

Radio Valo-projektilla on vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi. Se on vaikuttanut kehitysvammaisten lisäksi media-alan ammattilaisiin, verkostoon ja yhteiskuntaan. Projekti on ajankohtainen ja vaikka on toiminut vuodesta 2010 lähtien, niin on edelleen uudenlainen ja hyödyllinen kehitysvammaisten palveluiden keskuudessa. Radio Valo -projektin kehitysvammaisten osallisuuden edistämisen muotoja ovat olleet poliittisessa päätöksenteossa mukana oleminen, työ- ja päivätoiminnan tarjoaminen, mielekäs ja hyvinvointia edistävä toiminta ja mahdollisuuksien tarjoaminen kehitysvammaisille tuoda oma ääni kuuluville. Lisäksi projekti on luonut itselleen verkoston jonka kautta saanut ihmisiä mukaan toimintaan ja näin ollen tieto kehitysvammaisten asemasta on levinnyt sekä sitä on pystytty kehittämään.

4.2 Mahdollisuuksia osallisuuden edistämiseksi

Radio Valo-projektin tavoitteena on tavoittaa media-alasta kiinnostuneita kehitysvammaiset. Saavutettavuus Lyhty ry:n sisällä ja projektin verkoston osalta on hyvä. Saavutettavuutta voidaan edelleen kehittää yhteiskunnallisesti. Lisäksi se, että onko Radio Valo-projektin toiminta vaikuttavaa, on koko ajan arvioinnin alla. Verkostolta saaman palautteen mukaan tukea toiminnalle pitäisi saada enemmän pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Vaikka osalla kehitysvammaisten palveluidentuottajista voisi olla käytettävissä välineistö radio-ohjelmien tuottamiseen, tarvitaan ammattitaitoisia kouluttajia käynnistämään toiminta. Radio Valo -projektin on pohdittava mihin suuntaa projektin resurssit ja mitä realistisesti pystyy tekemään. Rahoittajalta pitäisi saada enemmän palautetta, koska silloin projektia voi ohjata siihen suuntaan mikä takaa rahoituksen jatkossakin. Radio Valo-projekti on itse määritellyt tarpeet ja tehnyt suunnitelman toiminnasta nojautuen ajatukseen, että se on hyväksi kehitysvammaisille. Radio Valo-projektin projektipäällikkö Markus Vähälä uskoo, että RAY:ssä vuonna 2017 tapahtuvien muutoksien vuoksi rahoittajat tulevat enemmän käymään keskustelua avustettavien projektien kanssa. Sen takia on jo nyt hyvä aika kartoittaa, minkälaisia vaikutuksia projektilla on ollut kehitysvammaisten elämään, ja kehittää niitä osa-alueita joissa on vielä kehitettävää. Hyvän projektin kannalta on tärkeää saada aikaan taloudellisesti tuloksellisia lukuja, mutta ammattimainen projekti saa taloudellisen tuloksellisuuden lisäksi aikaan vaikuttavuutta.

Radio Valo-projektin pitää tuoda näkyväksi niiden ihmisten tarinoita joihin heillä on ollut vaikutusta. Radio Valo mediatyöpajassa kokeilussa ollut henkilö haluaa työpajalaiseksi. Henkilö itse uskoo, että Radio Valo on lähes ainoa paikka missä hän voi todella onnistua ja saa mielekästä sisältöä elämäänsä. Yhden ihmisen elämä on siis ainakin merkittävästi muuttunut Radio Valo-projektin kautta hänen kertoman perusteella, mutta tosi asia on se, että näitä tuloksia ei pysty esittelemään tai oikeastaan tällaisia tuloksia Vähälän mukaan ei saisi tuottaa rahoittajan näkökulmasta. Rahoittajan mukaan kilpailutus kärsii näistä tuloksista. Kuitenkin tuloksista voidaan huomata, että projekti on tuottanut muutoksia palvelurakenteissa. Mielestäni näitä tuloksia taas pystyy tuomaan

esille Radio Valon ohjelmien kautta. Onnistuneella ohjelmien markkinoilla julkaisut päätyvät varmasti jossain vaiheessa rahoittajienkin katseltaviksi. Vaikuttaako tämä sitten rahoitukseen? Toistaiseksi ei ole varmaa vastausta.

Radio Valo mediatyöpajalaisille on tärkeää, että työ tukee heidän hyvinvoinnin edistämistä niin henkisesti, sosiaalisesti kuin fyysisestikin. Toiveita toiminnan kehittämiseksi nousi työympäristöön ja työtehtävien suorittamiseen liittyen. Työtehtävät koostuvat usein tietokoneen äärellä istumisesta tai raskaiden kuvauskalustoiden kantamisesta. Tällaisiin asioihin haastateltavat haluavat, että työpaikka panostaa jatkossa. Monilla työpaikoilla on yhteentörmäyksiä sosiaalisissa suhteissa ja tätä koettiin myös olevan mediatyöpajassa. Radio Valo-projektilla on vastuu olla mukana ratkaisemassa näitä konfliktitilanteita, että kaikilla työntekijöillä olisi hyvä mieli tehdä töitä. Radio Valo mediatyöpajassa tehdään radiotöiden lisäksi kodinhoidollisia askareita. Työpajalaiset kokivat ikävimmiksi työtehtäviksi esimerkiksi tiskaamisen tai siivouksen, mutta ymmärsivät miksi se kuuluu osana työtehtäviä ja näkivät sen tuoman opin ja hyödyn vapaa-ajallaan omissa kotiaskareissa. Radio Valo-projektin täytyy panostaa kehitysvammaisten hyvinvointia edistäviin osa-alueisiin ja suunnitella heidän kanssa yhdessä työtehtävät ja työympäristö hyvinvointia edistävästä näkökulmasta. Kehitysvammaisen on itse paras arvioimaan omaa työkykyään ja näin ollen annetaan mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja edistetään osallisuutta.

Radio Valo mediatyöpajan työpajalaisilla on jokaisella omanlaisensa haasteet työn teossa, mutta ovat selvästi kykeneviä arvioimaan mikä heille on parasta. Vastauksissa korostui se, että he haluavat vaikuttaa omaan työhönsä ja sen sisältöön sekä suoriutumaan mahdollisimman itsenäisesti työssään. Lisäksi työpajalaiset olivat kiinnostuneita jatkossakin arvioimaan omaa työskentelyään ja Radio Valon toimintaa. Osallisuutta edistetään ottamalla kehitysvammaisten vielä enemmän mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Heiltä saamat kehittämisideat ovat tärkeimpiä, koska heitä vartenhan Radio Valo-projekti on järjestetty.

Radio Valo-projekti pystyy osallistamaan vielä enemmän kehitysvammaisia ja muita ihmisiä toimintaansa. Osallistaminen on osittain haastavaa. Toiminta

kannattaa jalkauttaa sinne, missä on vielä tavoittamatonta kohderyhmää. Yhtenä osallistamisen keinona nähdään myös totuttujen rajojen rikkominen tai toiminnasta poikkeava lähestymistapa (Lindholm, 2015, 141). Radio Valo-projekti voisi hankkia muitakin yhteistyötahoja kuin mediatoimijoita, sekä antaa radiotoiminnan koulutuksia epä-typillisille kohderyhmille, esimerkiksi yrityksille joiden toiminta ei millään tavalla liity mediatoimintaan.

5 ARVIOINTIOHJE OPINNÄYTETYÖN TUOTOKSENA

Opinnäytetyöni tuottama arviointiohje Radio Valo-projektin oli tilaajan ensi sijainen toive. Projekteissa suoritetaan arviointia niin projektikauden aikana kuin myös projektin päätösvaiheessa. Arvioinnilla varmistetaan, että projektilla on saavutettu tavoiteltu tulos (Paasivaara, Suhonen, Virtanen, 2013, 91). Opinnäytetyöni tuotti arviointiohjeen projektin käyttöön tulevaisuutta ajatellen. Arviointiohjeessa on esitelty opinnäytetyössäni käyttämät arviointimenetelmät, jotka toimivat aineistonkeruumenetelminä. Tuloksien kautta pystytään tarkastelemaan tarkkojen lukujen ja tulosten lisäksi myös niitä tuloksia, joilla on vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi. Arviointiohjeella voidaan osoittaa, ettei vaikutusten arviointi loppupeleissä ole niin vaikeaa. Pitää vaan osata löytää oikeat menetelmät oikeille kohderyhmille. Arviointiohjeen avulla Radio Valo-projekti löytää onnistumisen ja kehittämisen kohteet myös niiltä osa-alueilta millä on suurin merkitys kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi.

Arviointiohje toimii apuna projektin arvioinnissa ja tuloksellisuuden esittelemisessä rahoittajalle. Projektin arviointi kannattaa aikatauluttaa huolellisesti ja se pitää suunnitella huolellisesti. Arvioinnin suunnittelussa kannattaa aloittaa arviointi kohteen täsmentämisestä. Jotta arvioinnin tekeminen olisi koko sen toteuttaja taholle mielekästä, on syytä pohtia syitä arvioimiseen. Onko kyseessä vain rahoittajalle suunnattu selvitys projektin tuloksista vai voisiko projekti löytää arvioinnin kautta kehittämistarpeita?

Arviointi on tärkeä aloittaa tarkentamalla projektin tavoitteet ja muodostaa niistä arvioinnille perusteita. (RAY, 2013, 4.)

Tein arviointiohjeen tekstitiedostona. Ohje pitää sisällään Radio Valo–projektin toiminnan tavoitteet, että ne ovat kätevästi saatavilla arviointia tehdessä. Arviointiohjeessa on kuvattu käyttämäni arviointimenetelmät ja tuloksilla on pääpaino ohjeen sisällössä. Tuloksia on tarkasteltu arviointiohjeessa enemmän lukuina kuin tässä opinnäytetyössä sekä keskitytty myös tuottamaan tilastollisempia tuloksia esimerkiksi kävijämääristä ja suosituimmista julkaisuista. Valitettavasti Radio Valo-projektin on pitänyt tehdä vuoden 2015 vuosiselvitys ennen tämän opinnäytetyön virallista valmistumista, joten opinnäytetyöni tuottamat tulokset eivät olleet täydellisesti tilaajan käytössä. Arviointiohje kuitenkin auttaa taas seuraavana vuonna arvioimaan tuloksia ja nyt olen opinnäytetyöni avulla asettanut Radio Valo-projektin arvioinnille mittarit. Projektien arvioinnin avulla saatujen tulosten valossa voi pohtia kannattaako projektia jatkaa, mitä kannattaa kehittää, ja rahoittaja voi pohtia jatkaako avustusta.

6 LOPUKSI

Opinnäytetyöni tilaajalla oli selkä toive kehittää Radio Valo–projektin toimintaa arvioinnin osalta ja halusi tähän toimivan mallin minkä avulla toteuttaa arviointia jatkossakin. Lisäksi tavoitteena oli Radio Valo–projektin projektiarviointi vuodelta 2015 niiltä osin mitä taloudellisesti ei voida rahoittajalle todentaa.

Nykypäivänä vammaistutkimusta tehdään aika usein tieteen lähtökohdista. Tieto on suunnattu ammattihenkilöille ja on vaikeasti lähestyttävää. Vammaistutkimusta lähestytään lääketieteen keinoin. On hyvä tehdä erilaisia tutkimuksia, eri ammattihenkilöiden toimesta, koska silloin tieto tulee lähemmäksi kohderyhmää ja on helpommin ymmärrettävää (Vehmas, 2010, 7). Yhteisöpedagogina näen hyödyllisenä kartoittaa ammattitaitoa myös kehitysvammaisten keskuudessa, koska yhteisöpedagogeille koulutuksen

myötä kehittyä ammattitaitoa kohdata erilaisia kohderyhmiä ja heillä on riittävä tieto ja taito edistää osallisuuden kokemuksia. Tutkimukset pitäisi ylipäättänsä saada ihmisläheisimmiksi ja ymmärrettäväksi. Tällaisia tutkimuksia on mahdollista tehdä, kun tutkitaan aidosti kehitysvammaisten sosiaalista vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä tuodaan kehitysvammaisten ääni kuuluville. Tutkimuksissa täytyy olla näkyvä yhteys kehitysvammaisten omien kokemusten ja yhteiskunnan järjestelyiden välillä.

6.1 Johtopäätökset

Radio Valo-projektin kannattaa kehittää projektin näkyvyyden parantamista. Näkyvyyden kehittäminen Suomessa kuin myös ulkomailla saa kehitysvammaiset vieläkin vahvemmin osalliseksi yhteiskuntaa. Radio Valo-projektin on otettava huomioon kaikki kohderyhmät ja suunnitella mediatoimintaa monipuolisesti. On hyödyllistä olla mukana muissakin medioissa eikä pitää niitä kilpailijoina sekä arvioida ja tavoitella toiminnalle asetettuja tavoitteita. Kehitysvammaisten omat ideat ohjelmien sisällöksi on erityisen tärkeää ottaa huomioon. Kun kehitysvammaiset riittävän tuen avulla tuottavat ohjelmia, heidän osallisuuden tunne vahvistuu ja saattavat tuntea arvostusta, onnistumisen kokemuksia ja työ on mielekäästä.

Radio Valo-projekti on mukana kehitysvammaisten asemaa kehittämässä yhteiskunnassa. On syytä jatkaa tätä työtä ja tilanteiden mukaan hyödyntää mahdollisuuksia päästä mukaan poliittiseen päätöksentekoon. Radio Valo-projektin kannattaa esitellä suomalaisille poliitikoille toimintaansa ja voittaa heidät puolelleen sekä tehdä ohjelmia meneillään olevista kehitysvammaisten asemaa koskevista poliittisista päätöksenteoista. Tämä lisää niin Radio Valon kuin myös kehitysvammaisten näkyvyyttä.

Radio Valo-projektin kannattaa kehittää kehitysvammaisten kuin projektityöntekijöiden työhyvinvointia niin työympäristön, työtehtävien ja työvälineiden osalta. Radio Valo-projektin aikaansaama Radio Valo mediatyöpaja työllistää niin kehitysvammaisia kuin myös ohjaajia. Projekti on joltain osin vastuussa myös Radio Valon työhyvinvoinnin kehittämisestä.

Työhyvinvoinnin täytyy olla osa kehittämistoimintaa ja henkilöstöpolitiikkaa sekä parhaimmassa tapauksessa se on luonnollinen osa työntekoa, eikä erikseen suunniteltavaa toimintaa. Ulkopuoliset tekijät vaikuttavat myös työntekijän hyvinvointiin. Yhteiskunnan rakenteen eivät välttämättä tue tarpeeksi tai työntekijän perhe- ja läheissuhteet vaikuttavat positiivisesti tai negatiivisesti. (Helsilä, Salojärvi, 2013, 270-274.) Työhyvinvoinnin edistäminen mahdollistaa kehittämään tuloksellisemman projektin ja näkemään jopa osa-alueita mistä pystytään säästämään taloudellisesti.

Radio Valo-projektin arvioinnin osalta kehittämissideoita voisin antaa lähes jokaiselle osa-alueelle. Sosiaalinen media viettää tällä hetkellä huippu aikojaan, joten siihen pitäisi panostaa vieläkin enemmän. On otettava haltuun erilaisia sosiaalisen median kanavia ja seurata niiden kävijöitä ja julkaisuja. Tällä hetkellä käytössä olevat sosiaalisen median kanavat Facebook ja Twitter ovat nimittäin erittäin hyvä lisä ohjelmien markkinointiin ja tiedottamiseen. Arvioinnin kannalta täytyy löytää aikaa kerran kuussa raportoida mediatyöpajalaisille Facebookin ja Twitterin kävijöiden mielipiteitä ja liikehdintää sivuilla yleisesti. On hyödyllistä kertoa myös tekijöille mitkä jutut ovat olleet katsottuja ja minkälaista palautetta ne ovat saaneet. Jos raportointi tapahtuu kerran kuussa, Radio Valo-projektin ei tarvitse maksaa ylimääräistä hankkiakseen tietoja näistä asioista, koska esimerkiksi Facebook muodostaa vain kuukaudeksi taaksepäin automaattisesti tulokset kävijöiden käyttäytymisestä.

Verkosto yhteistyöhön on panostettava niiltä osin, että heiltä saama palaute on erittäin merkittävää. Ei riitä, että vain kaksi kahdestakymmenestä verkoston jäsenestä tai järjestöstä antaa palautetta. Näin ollen palautekyselyt on kohdistettava verkostokokouksien yhteyteen, jotta saadaan parempi vastausprosentti. Verkoston lisäksi rahoittajan kanssa on käytävä tiiviimpää vuoropuhelua toiminnan toteuttamisesta ja tuloksista. Hankalaksi tässä muodostuu se, että rahoittaja ei välttämättä ole kiinnostunut tai rahoittajalle riittää vain taloudelliset luvut. Rahoittajan osalta tulevat muutokset kuitenkin saattavat mahdollistaa laajemman yhteistyön. Projektin kannattaa hyödyntää tapaamiset rahoittajan kanssa ja suunnitella niille ajankohdille jo näytettäväksi projektin tulokset keskustelun oheen.

Jatkossa Radio Valo–projektin kannattaa ehdottomasti hyödyntää opiskelijayhteistyötä opinnäytetöiden muodossa. Tilaajalla oli yhtenä toiveena mahdollinen arviointi ulkopuolelta käsin. Näin ollen opinnäytetyöntekijä pystyisi minun laatiman menetelmä käsikirjan pohjalta jatkamaan arviointia ja tuottamaan käsikirjaan lisää erilaisia arviointimenetelmiä samalla kuin testaa ja arvioi edellistä vuotta. Radio Valo–projekti saa kehitettyä koko ajan parempaa arviointia ja sen lisäksi opiskelija pääsee kohtaamaan kehitysvammaisia ja uudenlaisia palvelumuotoja. Silloin tieto myös leviää toiminnasta. Radio Valo–projekti on osa Lyhty ry:n toimintaa ja Lyhty ry:n vapaaehtoistoiminta on ollut jo vuodesta 1993 hyvinvoivaa. Eritasoinen vapaaehtoistyö kannattaa ottaa osaksi projektin toimintaa. Vapaaehtoisten tuoma lisäarvo toiminnalle ei koskaan ole haitaksi. Kansainvälisten vapaaehtoisten avulla pystytään laajentamaan tietoa Radio Valosta maailmanlaajuisesti sekä kansainvälisten vapaaehtoisten kautta Radio Valo –projekti pystyy kartoittamaan miten tällaista kehitysvammaisten mediatoimintaa tehdään muualla maailmassa. Ainakin esimerkiksi Tanskassa, Saksassa ja Ruotsissa kehitysvammaisten mediatoiminta on hyvällä mallilla (Vähälä, 2016).

Oman kokemukseni mukaan julkisella rahalla avustettu toiminta pitäisi olla läpinäkyvää. Radio Valo–projekti on onnistunut vaikuttamaan kehitysvammaisten mediatoimintaan Suomessa ja kehittämään muiltakin osin kehitysvammaisten asemaa ja palveluita. Radio Valo–projektin kannattaa jakaa ja tuoda näkyväksi myös projektin rakennetta ja toimintasuunnitelmaa mahdollisimman laajasti, että Radio Valo –projektin kaltaisia, hyviä ja vaikuttavia projekteja sekä palveluita, pystyttäisiin mallintamaan enemmän. Radio Valo–projektin täytyy toimia suunnan näyttäjänä.

6.2 Opinnäytetyön onnistumisen arviointi

Olin asettanut itselleni tavoitteeksi suoriutua tilaajan toiveesta tuottaa ohje arvioinnille ja yhteensovittaa opinnäytetyön edellytykset sitoa tuotos laajempaan yhteisöpedagogin ammattialaan kuuluvaan ilmiöön. Onnistuin mielestäni molemmissa tavoitteissa hyvin. Opinnäytetyölleni olin asettanut tavoitteeksi tarkastella Radio Valo–projektin vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden

vahvistamiseksi. Tässäkin tavoitteessa onnistuin mielestäni kohtalaisen hyvin. Arviointi kehittämistyön menetelmänä sopi tilaajan toiveeseen nähden parhaimpana vaihtoehtona ja samalla harjoittelin erilaisia aineistokeruumenetelmiä. Välttämättä kaikki käyttämäni menetelmät eivät opinnäytetyön kannalta löytäneet vastauksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämisen vaikutuksista, mutta olivat välttämättömiä opinnäytetyön tuotoksen tekemisen kannalta. Onnistui kuitenkin löytämään jokaisen menetelmän kautta saamasta aineistoista yhtymäkohtia osallisuuden edistämiseen. Arvioinnista jäi pois Twitter-analyysi sekä toinen projektityöntekijän haastattelu aikataulullisista syistä. Haastattelu olisi varmasti tuonut projektipäällikön näkökulman lisäksi lisää arviointia projektin onnistumisesta. Löysin Radio Valo-projektin vaikutuksia kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi, ja se olikin opinnäytetyössäni tarkastelun kohteena. Voin todeta, että tällaisella projektilla on enemmän merkitystä monella tasolla, yhteiskunnallisesti ja yksilöllisesti, kuin esimerkiksi linjastotyöskentelyllä. On huojentavaa huomata, että ihmisten asenteet kehitysvammaisia kohtaan ovat jonkun verran muuttuneet paremmiksi.

Opinnäytetyön tilaajan kanssa täytyy käydä tiivistä keskustelua työn jokaisessa vaiheessa. Opinnäytetyön tuotosta tehdessäni minulla oli kahdenlaisia ohjeita. Osittain tilaaja halusi esille tulokset, mutta välillä panotettiin menetelmien luomiseen. Sen takia opinnäytetyön tuotos on kooste niin arvioinnin ohjeita, mutta esittelen myös käyttämäni arvioinnin menetelmät ja niiden tulokset. Jotta opinnäytetyöni tulokset ovat helpommin tilaajan käytössä, aion opinnäytetyön valmistuttua esitellä työn tilaajalle, jolloin voin samalla kertoa opinnäytetyöni aikana esille nousseista kehittämisen kohteista ja kertoa millä tavoin tilaaja voi hyödyntää arviointiohjetta. Arviointiohje jää kokonaisuudessaan vain tilaajan käyttöön, mutta tähän opinnäytetyöhön olen nostanut arvioijan muistilistan (liite 2) jossa on hyvä linkkejä arviointioppaisiin ja menetelmäpankkeihin. Tuotoksena arviointiohje oli opinnäytetyöstä hieman irrallinen osio, mutta yritin kiinnittää tuotoksen opinnäytetyöhöni mahdollisimman hyvin. Tilaajalle tuotos toimii toivottavasti ”lähtölaukauksena” vaikutuksien arviointiin, ja he kehittävät arviointiohjetta projektin kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Olen koonnut Radio Valo-projektille mittarit arviointiin ja projektin vastuulle jää asettaa tavoitteet ja keinot miten mittareihin päästään. En voinut myöskään verrata saamiani tuloksia mihinkään, koska Radio Valo-projektissa ei näitä asioita ollut

aikaisemmin arvioitu tai tuloksia dokumentoitu. Vaikea sanoa onko tulokset hyviä tai ovatko Radio Valo-projektin työntekijät tyytyväisiä esimerkiksi kävijämääriin julkaisukanavalla. Näiden asioiden pohtiminen ja tuloksien parantaminen jää projektin hoidettavaksi tulevaisuudessa. Arviointiohje ei suoranaisesti osoita Radio Valo-projektin vaikuttavuutta kehitysvammaisten elämään, mutta sen avulla pystyy näkemään vaikutuksia ja osallistumisen mahdollisuuksia edistää kehitysvammaisten osallisuutta.

Opinnäytetyö opetti minulle paljon uusia menetelmiä tuottaa projektiarviointia, jonka uskon olevan erittäin hyödyllistä tulevaa yhteisöpedagogin työuraani ajatellen, niin järjestötyön kuin myös nuorisotyön työkentillä. Olen opinnäytetyölläni pyrkinyt raottamaan järjestökentille yleistävää vaikuttavuuden arviointia ja tuloksellisuuden näkyväksi tekemistä. Olen tutustunut kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnan mahdollisuuksiin ja heidän asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä toivottavasti tuottanut opinnäytetyön, joka kannustaa ihmisiä näkemään erilaisia mahdollisuuksia kehittää kehitysvammaisten palveluja. Tähän vaikuttaa varmasti se, että Radio Valo-projekti tekee edistyksellistä työtä kehitysvammaisten mediatoiminnan kehittämiseksi Suomessa ja sen vaikutukset kehitysvammaisten osallisuuden edistämiseksi ovat osoittautuneet mallikelposiksi.

LÄHTEET

- Aalto-Kallio, Mervi & Haake, Niina & Saarinen Erja (toim.) 2014. Arvioiva toimintakulttuuri järjestöarkeen. Suomen sosiaali ja terveys ry.
http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/arviointiopas_nettiin_2015.pdf, viitattu 20.4.2016.
- Aalto-Kallio, Mervi & Saikkonen, Paula & Koskinen-Ollonqvist 2009. Arvioinnin kartalla, matkalla teorista käytäntöön. Terveiden edistämisen keskuksen julkaisuja 7/2009.
http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/arvioinnin_kartalla.pdf
- Aistrich, Matti, 2014. Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata? Sitra: Artikkelii.
<http://www.sitra.fi/artikkelit/hyvinvointi/kannattaako-vaikuttavuutta-yrittaa-mitata>, viitattu 4.4.2016.
- Björk, Håkan & Siltanen, Tytti, 2005. SoT-Käsikirja. Sosiaalinen tilinpito.
<http://www.develooppi.fi/wp-content/uploads/2010/01/SoT-kasikirja1.pdf>
- Helsilä, Martti & Salojärvi, Sari (toim.), 2013. Strategisen henkilöstöjohtamisen käytännöt. Helsinki: Talentum.
- Helsingin kaupunki, 2015. Työ- ja päivätoiminta.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/vammaisten-palvelut/toiminta>, viitattu 4.4.2016.
- Helsingin lyhytaikaiskoti ja työpaja Lyhty ry. <http://lyhty.fi/>, viitattu 25.4.2016.
- Järjestötietopalvelu Jelli, Arvioinnin työkaluja ja menetelmiä.
<http://www.jelli.fi/valineita-jarjestotyohon/apua-ja-ohjeita/jarjestotoimintaan/arvioinnin-tyokaluja-ja-menetelmia/>, viitattu 26.4.2016.
- Kananen, Jorma, 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun.
- Kauppinen, Tapani & Tähtinen, Vilja, 2003. Ihmisiin kohdistuvien vaikutuksien arviointi-käsikirja. Aiheita 8/2003. Helsinki: Stakes.
<https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/77754/Aiheita8-2003.pdf?sequence=1> , viitattu 28.4.2016.
- Kehitysvammaisten tukiliitto ry. Mitä on kehitysvamma?
<http://www.kvfl.fi/fi/kehitysvamma->, viitattu 15.4.2016.
- Kehitysvammaisten tukiliitto ry, 2012. Kehitysvammaiset ihmiset työelämässä.
<http://www.kehitysvammaliitto.fi/suomeksi/kehittaminen/aikaisemmat-kehittamishankkeet/monenlaisia-tuloksentakijoita/tyonantajalle/kehitysvammaiset-ihmiset-tyoelamassa/>, viitattu 4.4.2016.
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerinet.net. Kehitysvammaisuus.
<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus>, viitattu 15.4.2016.
- Koivurova, Timo & Pirjatanniemi, Elina (toim.), 2013. Ihmisoikeuksien käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.
- Korhonen, Salla & Soininen Mali (toim.), 2013. Yksilöllisesti vaan ei yksin – kohtaamisia ja keskusteluja vammaisuudesta. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

- L 3.4.1987/380, Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/>, viitattu 20.3.2016.
- L 23.6.1997/519, Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/>, viitattu 20.3.2016.
- Lindholm, Arto (toim.) 2015. Ei-kävijästä osalliseksi – Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Malm, Marita & Matero, Marja & Repo, Marjo & Talvela, Eeva-Liisa, 2004. Esteistä mahdollisuuksiin, Vammaistyön perusteet. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Mäki, Maiju, 2006. Toimimalla osallisuuteen. Avuksi vuorovaikutuksen ja toiminnan aktivoimiseen. Helsinki: Kehitysvammaliitto. http://papunet.net/yleis/fileadmin/muut/Esitteet/toimimalla_osallisuuteen.pdf, viitattu 15.4.2016.
- Paasivaara, Leena & Suhonen, Marjo & Virtanen, Petri, 2013. Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa. Helsinki: Tietosanoma.
- Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (toim.), 2012. Sosiaalityön vaikuttavuus. Tampere: Juvenes Print.
- Rautio Samppa, 2015. Näin kehitysvammaisten asema Suomessa on muuttunut Pertti Kurikan elinaikana. YLE: Ylex, uutiset. http://yle.fi/ylex/uutiset/nain_kehitysvammaisten_asema_suomessa_on_muut_tunut_pertti_kurikan_elinaikana/3-7986084 , viitattu 23.4.2016.
- RAY, 2013. Vaikuttavaa! Järjestötyön tulokset näkyviin. Itsearviointi toiminnan kehittämisen välineenä. https://www.ray.fi/sites/default/files/emmi_mediabank/Itsearviointiopas.pdf , viitattu 20.3.2016.
- Soininen, Jesse & Wasenius, Reidar & Leponiemi, Tero, 2010. Yhteisöllinen media osana yrityksen arkea. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari/Helsingin Kamari Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja, 2010:4. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Soste, Arvioinnin suunnittelu. <http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/arviointi-jarjestoissa/arvioinnin-suunnittelu>, viitattu 26.4.2016.
- Vehmas, Simo (toim.), 2010. Vammaisuuden kokeminen ja kokemisen vammaisuus. Suomen Vammaistutkimuksen Seuran 2.vuosikirja. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Vehmas, Simo, 2005. Vammaisuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Vähälä, Markus, 2016. Radio Valo-projektin projektipäällikkö. Lyhty ry. Haastattelu 31.3.2016.

LIITTEET

Liite 1 Muovailuvahahaastattelun ohje

Intohimo – Mikä on toiminnassa parasta?

Suru – Mikä toiminnassa on huonoa?

Toivo – Mitä kehittäisit toiminnassa?

Ilo – Missä olet hyvä?

Onnellisuus – Miten toiminta on vaikuttanut sinun elämääsi?

Epävarmuus – Mitä et osaa?

Muovailuvahahaastattelu

- Muovailuvahojen värit merkitsevät tunnetta
- Jokaisella värillä on oma kysymyksensä
- Saa muovailla mitä haluaa, ei tarvitse liittyä vastauksiin
- Voi haastattelun yhteydessä keskustella tuotoksista
- Muovailuvaha herättää muita aisteja toimimaan
- Haastattelija voi muovailla haastattelun yhteydessä
- Voidaan toteuttaa ryhmä- ja yksilöhaastatteluna
- Voidaan toteuttaa lähes missä vain tilassa
- Sopii monenlaisille kohderyhmille

Tarvikkeet

- Eri värisiä muovailuvahoja
- Kysymykset
- Vastauksien dokumentointiin muistiinpanovälineet tai nauhuri
- Käsien puhdistus huomioitava

Liite 2 Arvioijan muistilista

5 ARVIOIJAN MUISTILISTA

- Suunnittele arviointi! Mitä? Milloin? Kuka?
- Valitse toimintaa hyödyttävät arviointimenetelmät
- Arviointi toimii kehittämisen välineenä!
- Hyödynnä tulokset raportoinnissa
- Tee arviointia säännöllisesti
- Tuloksista täytyy keskustella
- Tee tuloksista johtopäätöksiä ja pohdi kehittämisen kohteita
- Dokumentoi tulokset
- Ketä varten teet arviointia?
- Ota arviointi osaksi työtehtäviä
- Innosta muita arviointiin
- Muista itsearviointi

Hyödyllisiä sivustoja arvioinnin tekijälle!

Arvioinnin työkaluja ja menetelmiä: <http://www.ielli.fi/valineita-jarjestotvohon/apua-ja-ohjeita-jarjestotoimintaan/arvioinnin-tyokalua-ja-menetelmia/>

Arvioinnin suunnittelu: <http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/arviointi-jarjestoissa/arvioinnin-suunnittelu>

Arvioiva toimintakulttuuri järjestön arkeen: http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/arviointiopus_nettiin_2015.pdf

Itsearviointi toiminnan kehittämisen välineenä: https://www.ray.fi/sites/default/files/emmi_mediabank/itsearviointiopus.pdf